

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 903 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 903 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 903 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 903 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 903 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 903 8° copy 1

Bibliotheca Regia.

46, - 203.

DA Box

LN 903

ex. 1

M

S
som
Niels
salige S
Begi

Voi denn
empe
falt
glad
den,

Pro

Cum g

En
Predicken
som bleff Predicket aff
Niels Hemmingsen D. Vdi
salige Her Herluff Trolle Ridders
Begravfuelle / vdi Herluffs-
holm / den Femtin-
de dag Jus
lij.

Anno Domini 1565.

Til Læseren.

Vdi denne predicken finder du baade Ex-
empel oc Lærdom / huorlunde du
skalt leffue / om du vilt vel Dø / oc
gladelige Afskedis fra denne Ver-
den. Vale.

Prentet i København / aff
Laurentz Benedicht.

*Cum gratia ex Privilégio Serenissime
Regiae Maiestatis.*

1765

Erlig / Gudfryctig oc
Velbyrdig fru Birritthe Ghe/
salige Her Herluff Trollis estterleff-
uerske / Forstanderske til Herluff-
holms Schole : Unsker ieg Niels
Hemmingson / Naade / Fred oc
Barmhertighed / aff Gud
Fader / ved vor HER-
re Jesum Chri-
stum.
AMEN.

Vi al Nodgang
Sorrig oc Hiertens
banghed / min from-
me Fru Birritthe /
haffue wi all trost oc husualelse
at hente vdi Salighedsens fil-
de / om huilcken Esaias taler
vdi sit Tolffe Capittel oc siger :
Aij Iskul

I skulle øse Vand met glæde aff
Salighedsens filde. Denne sa-
lighed er *I E S U S C H R I S T U S*
Guds Son / som er oss giff-
uen aff Gud Fader til en Sa-
liggørere. Kilden er Guds
Grundlse / oc offuerfædige
barmhertighed / huilken hand
beuiser oss arme Menniske / som
omvender sig til ham ved
Troen til Jesum Christum.
Det Vand som vi skulle øse
aff denne Kilde / er trost oc hu-
sualelse aff den Helligaand /
vdi mod all hiertens banghed /
som oss kand paakomme vdi
denne Verden. Der faare er
det høyligen fornøden / at wi
vide

vide huorlunde wi kunde met
gleede øse Vand aff denne Sa-
lighedsens Kilde. Endog at
denne Kilde er offuerfodig / da
kand icke alligeuel huer komme
til hende oc øse aff hende. Men
aleniste de som ere vdi vor Her-
re Jesu Christo ved Troen. Det
er de som vender sig fra Syn-
den til Gud / forlader sig til
Jesu Christi fortienste oc verds-
skylde / oc haffue sind oc vilie til
at være Gud lydige / oc at leff-
ue Gudfrystige / høffstelige oc
retfærdige vdi denne Verden.
Disse vide vejen til salighed-
sens Kilde / oc met Troen øser
der aff Vand / det er / husualel-

A iii se

se vdi all modgang oc hiertens
banghed. De andre som bæ-
re Christi naffn til forgæffuis/
det er / de som lessuer foruden
Penitenz / som haffue Troen
vdi Münden oc ické vdi hiertet/
som lader Synden lede sig
huort hun vil / kunde ické øse
Vand aff denne saligheds Kilde/
For den glipper det redskab
som de skulle øse met / som er en
stadig tro til Gud ved Jesum
Christum / vor eniste Neglere
oc saliggørere. Saa haffue i
min fromme fru Birrithe/vdi
denne eders hiertens banghed/
ingen anden bedre oc vissere
trost/ end at i bliffue hoss denne
Kilde/

Kilde / oc øse dette trøstelige
Band aff hende met troen / som
i haffue til den Herre Jesum
Christum. Dette Band alenisse
føler it bedroffuit hierte. Fordi
den Helligaand er der vdi oc
vender sorgen om til glæde / oc
stadfester hiertit vdi Guds
Naade oc Barmhiertighed.
Huorlunde øser Troen vand
aff Salighedsens filde : Troen
skal seet til fire ting / besynderli-
ge naar Mennisket er bange.
Det første er Gud Fader / det
andet er Jesus Christus / det
tredie er den gantske Christine
Kircke / det fierde er den tilkom-
mende Herlighed oc ære / som

A iiiij   off

9 1

osser at bekomme vdi Opstan-
delsen aff døde.

Først skal Troen see til
Gud Fader / oc betencke hans
vifie/ Retsærdighed/ Vissdom
oc Varmhertighed. Gud Fa-
ders vifie betencker Troen eff-
ter Christi ord oc løfste / som
staar screffuit Matth : 10.
Klopper mand icke tho spurre
for en pending ? alligeuel
falder der ingen aff dennem
paa jorden vden eders Faders
vifie. Men disse ord lærer Chri-
stus / at huad faarss oc mod-
gang Guds børn offuerkom-
mer vdi denne Verden / det
kommer vdaff Guds gode vi-
lie.

lie. Eftter denne Guds vilie/
bør it Christet menniske at skic-
ke sin vilie. Huilket wi oesaa
bede vdi vor daglige bøn: Vor-
de din vilie paa Jorden / som
hand er vdi Himmelten. Der
faare skulle wi saa sige aff tro-
en vnder kaarssit. O Him-
melske Gud Fader/ eftterdi det
vaar din gode vilie / at det
kaarss stulde komme mig paa/
giff mig din Aaland oe naade/
at ieg kand være dig lydig / met
all taalmodighed vnder dette
kaarss / oe trost mig met din
HelligAland / for din fiere
Søns Jesu Christi skyld. Der
næst betencker oe Troen Gud

Av Sa-

9 1

Faders Retsærdighed / som in-
gen ting gjør for vden sag.
Gud gaff oss liffuit / er det en
da Retsærdigt / at hand tager
det sit er / effterdi hand icke ta-
gerit / at det skal blifue borte/
men at det skal megit bedre
foruaris hoss ham nem end hoss
oss / Oc vil giffue alle vore Le-
gemlige liff igen paa den yder-
ste Dommedag. Siden ten-
cker oc Troen Gud Faders
Vissdom / som lader sin Kircke
nu vdi en maade / nu vdi en an-
den proberis. Gud tager man-
ge aff denne Verden for svtaek-
nemmeligheds skyld / at Ver-
den er dem nem icke verd / man-
ge

ge Gudfrnyctige tager hand oc
bort / at de skulle icke lide meer
modgang vdi denne wolle Ver-
den / at de skulle icke meer kem-
pe met vor arffue fiende Dieff-
uelen. Denne Guds Vissdom
seer Troen til / oc veed at ingen
Christen kalandis ass denne Ver-
den / vden Guds vise raad / ia
hannem til det beste som hen-
kalandis. Beteker oc Troen Gud
Faders barmhertighed / i det
at all den Christne Kirckis
kaarss / oc alle Gudfrnyctige
Menniskers modgang er ekun
it Faderligt riiss / met huilckit
hand paaminder oss / at wi
blissue hannem lydige / oc icke

lade

9 1

lade Kjød oc Blod forføre os
fra haunem. For end du yd-
mygede mig (siger David) da
soer ieg vild. Item / det vaar
mig gaat / at du ydmygede mig /
at ieg kunde lære din vilie. Saa
skulle wi met Troen see til
Guds vilie / Retsærdighed /
Visdom oc Barmhertighed /
vdi all faarss oc modgang.

Det Andet som Troen
skal see til vdi modgang / er
I E S V S C H R I S T V S, Huilken
som all den stund hand Le-
gemlige omgicks i denne Ver-
den / leed modgang. Hans ex-
empel er alle Christne saare
set at følge efter. Der saare
siger

siger hand : Vil nogē være min
Discipel / hand skal forsage sig
selff / oc tage sit faarss paa sig
oc folge mig effter. Her vil
Christus at huer skal bære sit
Kaarss / det er / huadsonhelst
Forsølgelse eller modgang / oss
paakommer aff Guds gode
vile oc raad / det skulle wi bæ-
re. Det er / wi skulle icke falde
under faarssit / men bære det
met taalmodighed / oc see til
den Herre Christum / som gick
for oss vdi Kaarssit / oc vil at
wi skulle være sig lig der vdi.

Det Eredie som Eroen
skal see til vdi modgang / er den
gantske Chrsime Kircke. Saa
at

at wi aff den gantske Christne
Kirckis exempel lære at bære
Kaarssit taalmodige. Derfor
figer Petrus i. Pet: 5. Vider
at lige saadan modgang / gaar
eders Brøderstab offuer vdi
Verden. Brøderstab falder
Apostelen/den gantske Christne
Kircke / som er i denne Verden
vnder Kaarssit / paa det hun
skal være fri i den anden Ver-
den. Der saare figer oc Pe-
trus i. Pet: 4. Det er tid at
Dommen skal begynde paa
Guds huss. Men begyndis
hand først paa oss / huad ende
vil det da faa met dem / som
icke tro Guds Euangelio.

Saa

Saa skal Troen vnder Kaars-
fit see til den gantske Christne
Kirckis vilkaar / som i denne
Verden aleniste Dommis oc
ræffsis met Kaarssit. Men al-
le Wgudelige skulle Dommis
met swendelig pine.

Det Fierde som Troen
skal see til vnder Kaarssit / er
den tilkommende Herlighed oc
ære / som alle Memiske er be-
rid vdi Himmerigis rige. Mod
denne euige Herlighed / ære
oc glæde / skulle wi sette denne
timelige modgang oc Kaarss
wi bære i denne Verden. Naar
wi sette disse tho sammen/
Kaarssit her i Verden/ oc æren

oc

9 1

oc glæden i den anden Verden/
Da haffue wi aff det euige/
husualelse imod det timelige.
Der saare siger Paulus Ro-
ma: 8. Jeg holder det saa/
at denne tids pinactighed / er
icke verd at acte vdi mod den
Herlighed som skal oss oben-
baris. De Petrus i. Pet: 5.
Naadens Gud som kalder oss
til sin euige Herlighed / i Ghri-
sto Jesu / hand fuldkommelig
berede / synrcke / befrefste oc
grundfeste eder / som lide en li-
den tid. Her vil Petrus at wi
skulle vnder Kaarssit / som wi
ere vnder vdi denne Verden/
see op til den euige Herlighed
wi

vi ere kallede til vdi Jesu
Christo/ oc der met trøste oss.

Saa haffuer ieg nu sagt/
huorlunde Troen vdi all gen-
uordighed vdi denne Verden/
skal øse Vand aff Salighed-
sens Kilde / oc seetil Gud Fa-
ders vilie / til Guds Sons ex-
empel / til den gantiske Chri-
stendoms vilkaar / oc til den
euige Herlighed / som dem
staar til / som her vdi Troen oc
taalmodighed blifuer varac-
tige indtil enden. Her aff skul-
le i ocsaa min fromme Fru
Birritthe / som en Jesu Chri-
sti lem / lade eder husuale vdi

B derne

9 1

denne Sorrig oc Hiertens
banghed / som i haffue for
Eders fromme Hosbonde her
Herluff Trolle / som Gud haff-
uer kaldet aff denne wolle Ver-
den / til euig Herlighed oc
glæde.

Ydermere haffue i oesaa /
min fromme Fru Birritthe /
her aff husualelse / at i vide /
at salige Her Herluff / hand
Christelige baade leffuede oc
dyde. Saa at der er ingen
tuil paait / at hand er hoss
Guds hellige Engle / oc hellige
Forsædris Siele / som er i glæ-
de vdi Jesu Christi neruerelse /
oc foruenten hand daglige met
alle

alle Guds børn / at Gud skal
snart giøre en ende paa denne
Verden / oc skal stiryre graaden
aff alle Guds børns øyen / och
saa fuldkomme sit Løfste som
hand sagd haffuer / Johan : 10
Jeg giffuer mine Saar det eui-
ge liff.

Er det eder oc en stor hu-
sualelse / at den Allmectigste
Gud vilde / at salige her Her-
luff skulde komme til Lands / oc
affskedis fra denne Verden vdi
eders / Her Byrre Trollis
Ridders / salige Niels Trol-
lis / salige her Herluffs kie-
re brødre / salige fru Anna
Frijs / som vaar salige Niels
Bij **Trol-**

Trollis hustru / Fru Birritthe
Rosenfrankz / oc mange an-
dres neruerelse / oc siden ærli-
ge hensførdis til sin huilested /
oc der bleff Begræffuen vdi
mange fromme Christnes
aashyn / som fulde hans Lig her
fra Kjøbnehoff til Herluffss-
holm. Disligest ocsaa / ja al-
lermest / haffue i daglige trøst
oc husualelse vdi eders aluer-
lige oc Christne Bon til Gud.
Thi aldrig er it Mennistis sor-
rig saa stor / at det finder en
trøst vdi sin Bon / saa fremt
som hun kommer aff en Chri-
stelig tro. Fordisaa den hel-
ligAland giffuer sig besynderli-
ge

ge tilkiende / oc lader føle sin
neruerelse oc kraft vdi Men-
nistens herte / naar det inder-
lige indfalder til Gud vdi sin
Bøn. Der faare siger Da-
uid i den Attinde Psalme :
Naar ieg er vdi angst / da fal-
der ieg paa Herren / oc raaber
til min Gud / saa Bonhører
hand min rost aff sit Tempel.
Oc i den försie oc halff semte-
sindstiue Psalme siger Gud :
Hand falder paa mig oc Jeg
Bonhører hannem / saa at ieg
er hoss hannem vdi hans nød
oc angst. Saaz haffuer / min
fromme fru Birrithe / alle
Guds børn aff Verdsens be-

Bij gyn

4
9 10

gyn delse hafft deris største
glæde oc husualelse vdi deris
Bøner til Gud. Oc tuil ieg
icke at i faa megit større hu-
sualelse vdi eders hierete / naar
i giore eders Bøn til Gud /
end i ellers funde faa / aff alle
Verdsens menniske. Saa vil
ieg nu haffue Eder tierligen
ombedet / at i Salighedsens
Kilde søger met en stadig Tro
til Gud / oc en inderlig Bøn /
som aldrig stee kand vden aan-
delig husualelse. Oc lader
Eder dette gaa til sinde / at den
Almæltigste / Vise oc gode Gud
haffuer intet giort / vden det
som er got oc til Salighed / Oc
bliffuer

bliffuer saa stadige hoss han-
nem / som hoss eders allerkie-
riste Fader / oc priser oc tacker
hannem met Hierte oc Mund
oc gantske liffuit. Oc tencker
paa Sancti Pauli raad / som
hand giffuer dem som Gud
haffuer vndit meer end en an-
den i Verden / at de blifflue
Rige vdi gode gierninger / oc
icke forsmaa vor Herris Jesu
Christi lemmer.

Haffuer ieg / min from-
me Fru Birritthe / vdi en god
mening ladet vdsette denne
Predicken / ieg haffde vdi sali-
ge Her Herluffs begraffuelse/
B iiiij forhaa-

4
9 10

forhaabendis / at det skal komme
mange Guds hørn til gode / baade for det gode Exem-
pel / at alle fromme haffue her
vdi salige Her Herluff's leffnit
oc affgang: Disligest ocsaa
for Christi aluerlige Forma-
ning skyld / som ieg i denne
Predicken forklarit haffuer / oc
haffuer altingest vent oss til
Lærdom / at wi saa motte leff-
ue vdi Verden / at wi gladeli-
ge dy kunde. Saa beder ieg
Eder gierne / at i samme Pre-
dicken ville anamme / oc lade
Læse for Eder / mig haabis at
det skal komme Eder til gaffn
oc glæde / Formedelst vor Her-

re

re Jesum Christum / som altid
vil være hoff / naar wi høre /
Læse / tencke hans salige Ord.
Denne Jesum Christum be-
der ieg aff gantske herte / at
hand vil være hoff Eder / troste
oc regere eders Herte met sin
HelligAland. Huilcken Jesu
Christo met Fader oc den Hel-
ligaand / ske loff / priss oc cere
fra nu oc til euig tid : Amen.
Aff Købnehaffn den Eiuende
Augusti. Anno Domini 1565.

Eders tienere

Niels
Hemmingson
Doctor.
B v Her

Her Herluff Trollis
seduaanlige
Spraack.

Alting kommer aff Gud / liff-
uit / døden / armod oc rig-
dom.

Fru Birritthe Gøes
seduaanlige
Spraack.

Frycte Gud / giør huad ræt er /
oc forlad dig icke paa men-
nisken.

Marci

Marci viij.

Vester eder / vaager /
oc beder / thi i icke vi-
de naar tiden er.
Det er lige som met
en Mand / som reiser hen / for-
lader sit Huss / giffuer sine
Suenne mact / oc faar huer
sin bestilling / besalendis Dør-
uoceren at hand skal vaage.
Vaager der saare. Thi i vide
icke naar Hussherren kom-
mer / om Alstenen eller mid-
nat / eller vdi Hannegal / eller
aarle om Morgenem. Paa det
at naar hand kommer hasti-
lig / at hand icke finder eder
soff-

4
9 10

soffuendis. Det som ieg siger
eder / siger ieg alle / Baager.

Mine fromme Christ-
ne / som haffue giort eder
wimage / at følge denne
vor Christne broders Le-
geme til sin huilested / I
haffue baade eders Tro paa Guds
tilsigelse / oc eders fierlighed imod
Mennisen beuist. At i haffue eders
Tro beuist om Guds Foriettelse / giff-
ue i her met til fiende / at i følde dette
vor Broders legeme til sin huilested /
anseendis Guds aluerlige oc wrygge-
lige raad oc tilsigelse / som er at hand
wil visselige paa den Yderste Dom-
medag / fremfalde alle Menniske aff
Jorden. At de som døde haffue væ-
ret / skulle opstaa igen / Somme til
euig glæde oc øre / Somme til euig
sorrig oc forsmælelse. Eigeruiss som
den

ig siger
iger.

Christ-
iort eder
je denne
ders Le-
sted / I
a Guds
d imod
ue eders
else/giff
lde dette
uilested/
wrygge-
r at hand
te Dom-
nniske aff
affue va-
somme til
ne til ewig
ruiss som
den

den Herre Christus selff siger Jo-
han : 5. Den tid skal komme / paa
huilcken / at alle de som ere vdi graff-
uerne / skulle høre hans røst / oc de skul-
le vdgaa aff Graffuerne / som haffue
giort gaat / til Liffsns opstandelse /
Men de som haffue giort ont / til
Dommens opstandelse. Der faare
pleyer Christne / som tro disse vor
Herris Jesu Christi ord / ærligen met
Gudfryctighed / at følge til Begræff-
uelse deris Legeme / som her haffue
Christelige vdi en sand tro leffuit / oc
haffue vdi Guds naafns paakaldelse /
giffuit deris Aand vdi HE Krems
haand. Saa see de icke til dette døde
Legeme / som nu skal blifue til muld
oc støff / men de see til den store ære
samme Legeme skal ske / paa den Yder-
ste Dommedag / naar Jesus Christus dennem opuecker / oc gør dennem
ligeformede effter sit egit ærefulde Le-
geme / met den mact som hand sig al-
tingest

4
9 10

tingest vndergiffue fand. Saa er det
den Christelige troes om vor Opstan-
delse tegen/ at mand ører Gudfruycti-
ge Menniskis Jordfærd / som i nu
giort haffue. Gud vnde oss allesammē
en salig stund/oc en glad Opstandelse.

Dissigest haffue i oesaa beuist
eders fierlighed/ som er Troens fruct/
baade imod den affgangne / oc imod
dennem igen leffue/ at i haffue wma-
get eder/ oc beuist dennem denne fier-
ligheds beuising / dennem til trøst oc
husualelse / vdi denne deris sorrig oc
modgang. Vdi medgang haffuer
mand vel mange/ som siunis at være
venner oc tienstactige: Men vdi mod-
gang oc sorrig / lade de sig ene finde
som ere de rette venner/ oc haffuer den
rette fierlighed til deris næste.

Denne eders fierligheds beuiss-
ning / er vor salige Broders slect oc
venner meget til vilie / De ville de
denne eders wimage met alle gode hoff
eder

aa er det
Opstan-
udfryxt
om i nu
lesammē
kandelse.
a beuiss
ns fruct/
oc imod
ue wma-
enne fier-
til trost oc
is sorrig oc
ig haffuer
s at vare
vdi mod-
ene finde
iffuer den
e.
os beuiss
is Slect oc
de ville de
gode hoss
eder

edder forskylde. Huor faare lader oc
den fromme frue Birritthe Gye/
salige Her Herluffs effterleffuerste/
oc her Byrre Trolle Riddere/ salig
Her Herluffs fiere Broder / met alle
deris Slect/ venner oc foruante / eder
alle sammen oc huer serdelis høylien
betacke/ for denne eders fierligheds be-
uissning oc wimage / som i haffue giort
eder for deris oc salige her Herluff
Trollis skyld. Huilcket de ville vdi al-
lemaade i hues deris mact er / met
eder alle oc huer forskylde / Unskendis
eder der met lycke oc salighed til Liff oc
Siel / aff Gud Fader ved vor Herre
Jesum Christum / Amen.

Effterdi mine fromme Christne /
at det er en god/ nyttelig oc Christelig
viss offuer dette gantske Rige / at der
vdi saadan forsamling naar nogen
begrassuis/ holdis Predicken/vdi huil-
cken der handlis tuende stycker. Det

Første/

4
9 10

Første / om den affgangne Broders
eller Søsters leffnit oc endeligt / Be-
synderlige om det fand være dennem
som igen leffue / til it gaan Exempel.
Det Andet / om Lærdom oc forma-
ning aff den hellige Scrifft / at de igen
leffue / kunde saa sticke deris leffnit / at
de kunde lære den rette konst at dø/
saa at de her affsedis met glede vdi
vor Herris Jesu Christi naffns paa-
faldelse. Der faare vil ieg oesaa vdi
denne Predicken først tale / om salige
Her Herloff Trolls leffnit oc en-
deligt. Dernest vil ieg forclare den
Text som ieg oploeste for eders fierlig-
hed. Gud gissuit det skeer til Guds
ære / oc oss til en salig vndervisning.

Om det Første.

Sette maa ieg / mine fromme
Christne / met all sandhed be-
fiende / at denne Mands her
Herloff

Broders
gt / Be
dennem
Exempel.
e forma-
at deigen
effnit / at
st at dø/
glede vdi
fins paa
esaa vdi
om salige
fnit or en-
vflare den
rs fierlig-
til Guds
isning.

e fromme
indhed be-
Rands her
Herloff

Herloff Trollis Christelig/retfær-
dige/ oprigtige oc høfiske leffnit oc en-
deligt/er megit yppermere / end at ieg
fand der om tale/ som det sig met rette
burde. Fordi saa / seer ieg til hans
Huss / seer ieg til den Christne Me-
nighed / seer ieg til Verdselig omgen-
gelse / seer ieg til hans Embede oc be-
stilning / fortelig / seer ieg til alt hans
Leffnit / fra første oc til hand gaff sin
Aand op / da haffuer ieg oc alle de
hannem haffuer omgangit met / at
forundre / saa at mand faa saadanne
Exempel / met alle gode vilkaar finde
fand. Endog ieg ickle fand / som vel
det sig burde / nock tale om denne sali-
ge Mands gode vilkaar / dog vil ieg
alligeuel / effterdi det er mig saa til
kommel / tale nogit om hans Leffnit
oc affgang / oc det vende off til Exem-
pel oc lærdom. Oc vil ieg først til-
fiende giffue / huorlunde hand sit Huss
Christelig oc vel regeret haffuer. Der-
nest

nest huorlunde hand haffuer hafft sig
i den Christelig Menighed/ der frem-
mit Guds øre aff sin yderste mact oc
formue. Det Tredie/ om hans fier-
lige omgengelse met Menige mand.
Det Fierde / om hans Embede oc be-
stilning som hand haffuer veret til-
sticket aff sin Herre oc Konning. Det
sidste / om hans sidste skibsreise oc
Christelige endeligt oc afgang aff
denne wse Verden.

Jeg wilicke tale om hans from-
me oc ædle Forældre / som hand er
kommen aff/ om den salige her Ja-
cob Trolle / salige her Herluff
Trollis Fader / som intet viste aff
den prang / hoffmod oc store wnytte-
lige besöning / som nu er i genge/
men leffuede Gudfryctig/optuctede si-
ne Øørn vdi tuet oc øre. Men ieg vil
begynde paa hans Husregimente/si-
den hand sick den fromme fru Birrit-

the

the Gøe til Hustru / oc de holde Huss
tilsammen.

Huad rod oc fundament salige
her Herluff Trolle / oc Fru Bir-
ritthe Gøe / haffue opbygt deris
omgengelse paa oc Hussregimente/
kand mand vel forstaa / aff den gode
fruct / som der haffuer ladet sig see.
Thi det er icke mueligt andet / end at
det skal være en god rod/som god fruct
affuorer/ oc it got fundament/som en
varig bygning opbyggis paa. Saa
kand mig intet tuil være/ at deris siør-
ste oc første forset haffuer io været / at
blissue endrectelig hoss det Løffste oc
pact/ som de haffde met deris Aande-
lige Brudgomme vor HE Kre Jesu
Christo indgaaet / saa at de vilde han-
nem haffue for øyen / hannem prise
oc loffue offuer alting / vdi huor det
ellers gaa vilde met dennem. Huor
dette fundament icke er vdi Eccestab/
E ij kand

4
9 10

kand der intet gaat aff komme / men
Dieffuelen haffuer indgang met den-
nem / oc fører dennem aff en last oc i
en anden / indtil hand aldelis fordærff-
uer dennem. Men tuert imod / huor
Hosbonden oc Hustruen / haffue deris
fierlighed begynt vdi Troen til Jesum
Christum / det lader sig vel see vdi de-
ris leffnit / oc faar oc en god fremgang
oc ende. Aff dette fundament som
er beggis samtycke / at bliffue hoss den
pact de haffde giort met Jesu Chri-
sto / er megit got aff kommit / vdi sali-
ge her Herluff Trolleis oc Fru Bir-
ritthes Huss. Thi dette forsæt / at de
vilde bliffue hoss deris HErre Jesum
Christum / gaff dennem det raad / at
huor de haffde Sædegaard / da byg-
de de deris Bede kammer / huor de
gaffue sig ind / besynderlige om Mor-
genen oc Aftstenen / huer for sig at
giøre deris Christelige Bøn til Gud.
Oc vaar det salige her Herluff Trol-
lis

lis daglige viſſ (vden naar det bleff
hannem fortagit/ met stor bestilling
paa Rigenſ oc Konningens vegne)
at hand strars om Morgenen / eſſter
hand haffde giort ſin Bøn / Eſte it
Capittel eller tu vdi Bibelen / oc lige
ſaa om Aſſtenen før at hand gick til
Sengs. Men ellers vaar hans be-
ſynderlige læſſning vdi Sancti Pauli
Epitel / i Sancti Johannis Eu-
gelio / oc vdi Dauids Psalter / ſom
hand altid haffde hoff sig / huad hel-
ler hand vaar til Land eller Vand.

De meente icke ſalige her Herluff
oc fru Birith / at det vaar nock / at
de ſelfſue fryetede Gud / men de oc der
til hulde alle deris Husſtienere / Tom-
fruer / piger / Hoffmend oc drenge /
ſaa at de ſom fands at leſſue wiſſle-
lig / oc vilde icke lade ſig vnderuife/
nøddis til at forſee ſig en anden ſted.
Der faare lod hand offuer ſit Bord
daglige læſe it Capittel aff Bibelen /

Ciij strars

4
9 10

strax effter de haffde standit oc læst til
Bords. Thi dette vaar hans viss-
at-hand altid vdi sit egit Huss/ vden
at fremmede fortog hannem det / stod
met sit folck/ oc læste til Bords / bad
vor Herre om sit daglige brød / oc det
siden brugede som hand det haffde ta-
get aff Guds haand. Om Aftenen
før mand gick til sengs / maatte alle
Jomfruer / quindfolck oc drenge som
tilstede vaare/ siunge en Psalme / oc
tacke den almectigste Gud / som den
dag haffde spiset oc beskermet dennem
aandelig oc legemlig. Glende de icke
heller den fattige Lazarum / det er fat-
tige folck / som haffde deris hielp be-
hoff/men rundelige baade inden Huss
oc vden/ mange fattige / arme oc be-
droffuede menniske husualede/ anseen-
dis dennem icke effter deris reffne flo-
der eller legemlig wselhed / men effter
det billede/ de vaare skabte effter. Ja
som vor HE Kris Jesu Christi egne
lem-

lest til
ns viss/
v den
et/stod
/ bad
/ oc det
fde fa-
ftinen
te alle
gesom
ne/oc
m den
ennem
e de ick
er fat-
ielp be-
en Huss
ne oc be-
/ anseen-
effne fler
nen effter
ter. Ja
yrisseigne
lem-

lemmer. Huor faare hand siger sig
at giffuis / huad de arme giffuis vdi
sit Naffn.

At salige her Herluff Trollis/
oc fru Birrithe Gøes Hussregiment
haffuer saadan været oc meget bedre/
end ieg fortalte haffuer / vide de vel
som haffuer met dennem daglige om-
gaaet. Der faare vaare det vel raa-
deligt / at de besynderlig / som Gud
haffuer giffuit noek aff denne Ver-
den / at de saae til dette Exempel / oc
stickede sig der effter / oc icke hulde sig
effter den rige Fraadzeris exempel /
som huercken passede paa Gud eller
Mennisken / oc forsmade den fattige
Lazarum. Huor faare hand sick sin
rette lhn vdi Helfsuedis affgrund /
som alle Wgudelige Hussholdere oc
skulle faa.

Det Andet som ieg fremsette om
salige her Herluff Trollis leffnit / er
om hans Christelig beuising imod
C iij den

4
9 10

den Christne Menighed / huorlunde
hand haffuer Guds øre aluerligen
forfremmit. Det vaar hannem icke
nock at høre/ met andre/ Guds ord/oc
at bruge vor Herris Jesu Christi Le-
geme oc Blod/ Men hand ocsaa met
hierste oc gierning / altid lod sig finde
at være den/som den Christne Kirckis
gaffn oc øre vilde forfremme. Oc
fordi hand saa vel / at den Christne
Kircke kand icke lenge blifue ved mact
vden der oplærer vdi Bogelige konster
oc vdi den hellige Scrifft/ de som skul-
le den Christne Menighed faarestaa/
met Guds salige Ords pure oc rene
Lærdom / Der faare sparde hand in-
gen bekostning paa Scholer at frem-
me / oc skickelige Personer at holde til
Studium/baade her vdi Riget oc an-
den steds. Der faare haffuer hand
lagt til Helsingørs Schole aarlig
rente til at holde Scholemester oc
Hører met. Disligeste til Nestuede

schole/

schole/Roschilde schole/oc ander steds.
Ihi hand viste vel/at saa lenge som
Scholer bliffue ved mact/bliffuer
der vel ocsaa personer/som kand tiene
den Christne Menighed. De fordi
hand meente iefe at være noch/at op-
læreris vdi børne Scholer/haffuer
hand vdi mange Aar/holdet/stun-
dem to oc stundem flere til Studium/
inden Riget oc vden Riget/saa at wi
haffue baade Professores vdi dette
Kongelige Uniuersitet vdi Kjøbne-
haffn/Bisper vdi disse Riger oc Sog-
neprester oc andre nyttelige tienere/
som ere opdragne oc fremkomne aff
den hielp/som salige her Herluff haff-
uer dennem hulpet met.

De effterdi hand kom vdi forfa-
ring/at der vaar nogle fri Børne
Scholer vdi Tysdland/vdi huilke
børn haffde besynderlig tilsiun/oc der
faare kunde dis snarere forbedris/den
Christne Menighed til gode oc bi-

E v stand/

4
9 10

stand / Haffuer hand oc met sin kiere
Hustru fru Birritthe Gøe / giffuit
Herluffsholm til at være en Schole/
vdi huilcken baade Adels børn oc an-
dre kunde optuctis oc lærer vdi / Kir-
cken oc Riget til gaffn oc bæste. Mig
haabis at den almæctigste Gud skal
vel opuecke dennem / som samme
Schole fand komme vdi en ret brug/
saa at den befostring blifuer gantske
vel sted. Endog denne velgierning
vdi mod den Christne Kircke / Gud til
cere oc det gantske Rige til beste / fand
icke nock pris is aff de som frykte Gud/
oc ville Guds øeris fremgang oc
Danmarks rigis forbedring. Dog
findis mange som mand offte hører/
som mene at det vaar icke vel giort aff
Herluff / at hand saa meget skulde
foste paa en Schole / oc føre her iblant
huad wguadelig tale som de kunde paa-
finde. Men huad fand mand suare
met rette ? Haffde salige her Herluff
oc

oc fru Birritthe saald samme Gods/
omkommet det met praal / pancet/
drick / daabbel / oc vdi andre wtibørli-
ge maade / huad vilde mand sagt an-
det / end / Huer mand maa giore aff
sit huad hand vil / mand haffuer Re-
cessen met sig / ingen fand forbiude at
mand maa io effter sin vilie bruge det
hannem tilhører. Men nu funde de
icke voere tilfrids / men knurre her vdi
mod / end de som det intet ved kom-
mer / oc mene det vaar icke ret giort/
at faa Pœblinge saadant gods at lø-
be met. Huad / mine fromme Christ-
ne / er det andet at sige / end faa / haff-
de salige her Herluff oc fru Birrit-
the offrit deris Gods til Dieffuelen
vdi Helffuede / da haffde det været vel-
giort / Men at de haffue Offrit det
til Guds øre oc hans Christelige Kir-
ekis opbygning / oc Rigen's beste / kand
icke lides Huor vdaff mand fand
vel forstaa / at de icke vide / huor til
Gud

4
9 10

Gud haffuer vnt en mere end en anden. Ach/ huad det er Gud velbeha-
gelist/ at hielpe oc fremme dennem/
som ssulle tiene i den Christne Kircke/
Disligest oesaa vdi Verdslig regi-
mente oc bestilning. Men det vil ieg
her hoff haffue sagt/ at den Almectig-
ste Gud skal icke holde dennem det til
gode/ som ville denne her Herluffs oc
fru Birritthe Goes schole omstøde oc
ødelegge/ men skal dennem vel hiem-
søge paa sin tid/ at deris onde forset/
skal komme dennem lidet til fromme.

Gud giffuet at alle vilde see til
dette her Herluffs oc fru Birritthes
Exempel/ oc fremme huer effter sin
æffne Guds rige/ oc ansee den Christ-
ne Kirckis gaffn oc Rigen's bæste.
Sandelig om saa vaare/ da stode der
icke saa mange effter/ at forrycke fra
den Christne Kircke/ det som Gud-
fryctige menniske/ haffue vdi fordom
tid der til giffuet. Men dette mit fla-
gemaal

en an-
del beha-
ennem/
Kircke/
ig regi-
et vil ieg
lmentig-
n det til
rluffe oc
afstode ei
vel hien-
de forset/
fromme.
ilde see til
sirritthes
effter sin
n Christ-
is befie.
siode der
rykte fra
m Gud-
i fordom
e mit klar-
gemaal

gemaal hielper intet/ den almectigste
Gud / hand vel paa sin tid finder de
styldige. De icke lader sig affstode
met nogen mact/ trusel / Sophisteri
oc kraaglow/ men dømmer oc straffer
effter sin Retfeerdighed/ anseendis in-
gens person stor eller liden.

Det tredie ieg faaregaff om sali-
ge her Herluffs lessnet/ vaar om hans
fierlige omgengelse met alle Menni-
ske / ædel oc wædel / fattig oc Rig/
Borgere oc Bønder / Quinder oc
Mend / vnge oc gamle. Hand lod
sig at voere ingen for god. De Sta-
ter som Gud haffuer ordineret/ gaff
hand huer sin tilbørlige øre / anseen-
dis huer at voere en gaffnlig lem/ vdi
vor HE Kris Jesu Christi Legeme.
Hand icke saa holt aff den ene Stat/
at hand forsmiaade den anden / som
mange giøre / Men vaar dennem al-
le tilfellig/ met all Retfeerdighed/ med-
lidighed oc beleffuenhed. Huor vdaff
hand

4
9 10

hand bekom denne fruct / at huer
mand haffde hannem fier / Klercke/
Borgere oc Bønder / actede hannem
icke anderledis end som en mild Fader
vdi alle maade. Adels mend oc Fruer
gierne omgingis met hannem / baade
i medgang oc modgang. Vdi med-
gang vaar hand belesfuen / lystig / ven-
lig / yndelig. Vdi modgang vaar
hand baade met trost / gode raad oc
anden bistand behielelig. Korttelig
at sige / huer mand vilde gierne om-
gaas met hannem / vaare glade aff
hans nerucerelse / oc nødigt vilde være
hannem quit. Dette vaar vdi sand-
hed Guds gierning / som saa lønner
dennem som hannem fryete. Jesus
Sirach siger: En huld oc Tro-
ven / hand er liffens lægedom / oc
de som fryete HERREN befommie
hannem. Saa vende Gud mangis
hierte til denne salige Mand / at hand
det vilde lade hannem vide / at de som
fryete

at huc
Klercke/
hannem
d Fader
x Fruer
n/baade
vdi med-
tig/ven-
ng vaor
e raad oc
Korttelig
jerne om-
; glade aff
vilde vere
vdi sand-
a lonner
Jesus
oc Tro-
dom / oc
befomme
mangis
/ at hand
at de som
frycte

frycte sig/ fange baade yndist oc ven-
skab hoss Mennisken/ som Gud den-
nem forsicker.

Det Fierde som ieg faaregaff
om salige her Herluffs lefftuit / vaar
om hans Embede oc bestilning/ som
hand haffde aff sin Herre oc Kon-
ning. Huor vdi hand sig beuiste som
en tro Mand vdi alle maade/ baade
vdi Fredlig tid oc vdi feide / baade vdi
Danmarks raad oc andre steder.
Vdi Fredlig tid lod hand Louen være
sin regel at handle oc gibre effter /
hand icke optencfte ny fund / til at be-
suere fattige Undersaatte met / hand
icke forgreb sig imod Rætten met no-
gen mand. Men huor naade oc
Harmhertighed vaar til skade / der
brugte hand straffen effter Louen /
huor mand kunde spare nogen vden
skade / beuiste hand all mildhed. De
gjorde det hannem væ / naar nogen
saa forsaa sig/ at hand nøddis til / at
lade

4
9 10

lade hannem straffe paa liffuit eller
Helbreden. In Summa hand saa
stickedede sig vdi all sin bestilning / at
hand fands baade Gud oc Kongen
tro. Vdi feide tid til Land oc Vand
beniste hand sig met rette at bære it
Ridder suerd / huileket oc fremmede
folck / funde hannem bære vidnisbyrd
om. Hand icke skyde for Rigens Fi-
ender / men sig mandelig beniste imod
dennem. Thi hand viste vel / at den
som icke vaar sin Konning oc Fæder-
ne rige huld / hand icke heller Vaar
Gud tro / som vdfressuer aff Under-
saattene huldsfab oc trofsfab / imod de-
ris Verdsslige øffrighed. Oc tit hør-
de ieg disse ord aff hanem / som Sanc-
tus Petrus siger. Fryeter Gud/
cerer Konningen. Huileke ord som
giffue tilkiende / at disse tho ting følgis
at / Guds fryct / oc tro oc huldsfab
imod sin Herre oc Konning / Saa
at huor som det ene feil / feil oc det an-
det.

det. Er nogen som er vdi minden
huld/oc feil vdi gierningen/hand haff-
uer vidnisbyrd/ at hand feil vdi Guds
fryct/ i huor hellig mand siunis vil.
Thi den samme som biuder at wi skul-
le frykte Gud / hand oc biuder at wi
skulle være vor Øffrighed huld oc tro.
Dette viste vel den frømen salige her
Herluff Trolle/ huor faare hand icke
heller spade for sin Herre oc Kon-
ning / huercken liff eller gods. Gud
giffuet at mange vilde sette sig denne
salige Mand for øyen/ oc følge hans
Exempel efter / baade vdi fredlig tid
oc feide. Men om nogen det forseer/
oc icke acter Guds vilie oc befalning/
hand faar vel i sin tid / den tilbørlig
løn. Gud hand bier vel en tidlang/
men hand dog icke glemmer dennem
som sin vilie foracter.

Det sidste staar igen som ictg
faaregaff om salige her Herluff/ som
er om hans affsked fra denne Verden.

D

Før

4
9 10

Før end hand vðfoer sidste gang / oc
vaar skicket aff Kongelig Maiestat til
Ommeral offuer Kongens skibs flo-
de / begaff det sig / at ieg talede met
hānem / den dag det ny Skib bleff vd-
skut i Vandet. Oc vdi blant anden
tale som wi haffde sammen / sagde ieg
til hannem. Herre i lae flucks til skibs/
I haffue nu vdi thu Aar yderlig voff-
uit eders liff / baade til Land oc vand/
Gud spare eder / sandelige / yderlig
giffue i eder vdi liffs fare. Her til
suarede hand mig saa : Mister ieg
mit liff / ieg faar vel liff igen. Vide
i huor faare wi hede Herremend / hui
wi boere Guld fæder / oc haffue Jordes-
gods / oc ville være yppermere oc højn-
re actet end andre ? Der faare haffue
wi denne øre for andre / at naar vor
Konning oc Herre / Land oc Rige
haffuer det behoff / da skulle wi Rigens
Fiender assuerie / beskytte oc beskerme
met mact oc all formue vor Fæderne
rige /

ang / oc
aestat til
skibs flo-
ilede met
bleff vd-
nt anden
sagde ige
til skibs/
rlig voss-
oc vand/
e / yderlig
Her til
Mister ige
gen. Vide
mend / hui
ue Jorde-
re oc hoy-
are haffue
t naar vor
d oc Rige
wi Rigen-
xe beferme
or Fæderne
rige /

lige / at vore Undersaatte / maa bo oc
være vdi fred oc roliged : Ja ville wi
haffue det goede / saa maa wi oc haff-
ue det sure met / met dette suar skildis
wi at. Der effter foer hand til skibs vdi
vor HErris Jesu Christi naffn / oc
holt sit folck paa skibet til Gudfryctig-
hed / saa at de om Morgen'en / Mid-
dag oc afftenen siunge Loffsang / oc
lod holde Predicken oc Litani / oc vd-
dele Sacramentet / lige som hand plei-
de giøre der hand vaar hiemme til sit
eget. De beuiste hand sig saa vdi
mod alle som vaar paa skib met han-
nem / at de haffde hannem fier / som
hand haffde været deris fædelige Fa-
der. Der de nu komme nær deris
Fiender / kom hand dennem alle til at
falde paa knæ / oc giøre deris Bøn til
Gud / oc formanede dennem / at de sig
vilde mandelige beuise imod deris Fi-
ender / oc kome deris Eed ihu de haff-
de soret deris Herre oc Konning. De

D ij der

4
9 10

der offuer sagde Presten dennem aff-
lösning til / som alffuerlige fulde til
Gud met en stadig tro. Her effter
kommie de til deris Fiende / huor hand
oc sick sin banne oc dødelige saar / it i
det ene been / oc it vdi sin venstre arm /
dog stod hand frimodig oc tilraadde
folket / at de mandelig stode deris
Fiender imod. Men der de nu bleff-
ue skild fra huer andre / da kom Bar-
skeren / oc vilde forbinde her Herluff
før end nogen aff de andre som vaare
saare : Da befalede her Herluff at
hand først skulde forbinde de andre
som vaare saare / oc siden komme til
sig. Her maa mand see it oprictigt
Hierte oc en ret fierlighed til sin næste.
Hand stod met sine Saar / blodet for-
rant hannem / dog vilde hand at de
fattige Krigsmend oc Baadsmend
skulde først forbindis. Det vaar vel
en farlig fortøffelse / men det vaar it
oprictige mods oc Christelig fierlig-
heds

nem aff fulde til der effter vor hand saar/it i stre arm/tilraadde ede deris nu bleff som Bar er Herluff som vaare Herluff at de andre komme til oprichtige sin nosie. blodet for and at de radsmend et vaar vel det vaar it lig fierlig heds
heds visse tegen / som funde icke voere aff fysd oc blod (thi huer haffuer naturlige sig selff fierere end en anden) men vaar visselig aff Guds aand/ huilcken der regerede hannem baade til Land oc Vand.

Der salige her Herluff nøddis til / at giffue sig hiem for sin suagheds styld / kom hand til Dragør / oc hans fiere Broder her Byrre Trolle foer vd til hannem / oc lod hannem føre vd aff skibet. Der hand nu kom til København / vilde hand icke lade sig enten bære eller age til sin gaard/ men hand gick hoss sin Broder met sit Suerd paa sin axel/ lige som hand intet haffde skadt / oc fuldis de baade at/ ind til Fru Birrithe Gpe paa deris Gaard.

Som hand nu vaar hiem kommen/ saa brugte hand middel oc raad/ som Gud haffuer der til sticket/ oc besalede sin Sag den almectigste Gud i

D iii haand/

4
9 10

haand / huad heller hand vilde haſſe
ue det til liſſuit eller døden.

Nogle dage der eſſter kom ieg til
hannem / oc talede met hannem om
hans Saligheds sag / oc vilde trøſte
hannem / da fant ieg ſtørre trøſt aff
hannem / end ieg funde giſſue han-
nem / Men paa det at Fru Birrit-
the ſkulde icke actet / at hand redde sig
til at fare til ſin fiere Freſermand
Jezum Christum / bad hand mig / at
ieg ſkulde tale Latine. Da faare gaff
hand ſelff de besynderligſte ſtycker aff
den hellige Scrifft / met huilcke hand
trøſtede sig. Oc besynderlige diſſe
Sententier brugte hand. Paulus
ſiger: Det er en vis tale oc verd at
holde aff / at Jezus Christus er kom-
men vdi Verden / at ſalig giſpre Syn-
dere. Item / Maaden er ſtørre end
Synden. Item / i. Joh: i. Jesu
Christi blod renſer oss aff alle Synd-
er. Item / Om nogen synder / da
haſſue

haffue wi en Talsmand vdi Himmel-
rige / som er Jesus Christus den Ret-
faerdige. Item / aff Davids Psal-
mer. Salige ere alle de som forlade
sig paa hannem. Item / Guds
Barmhiertighed gaar offuer alle
hans gierninger. Men huad (sag-
de hand) ville wi soe mange Sen-
tentier aff Scrifften ? Dette soe
naffn JESVS er en fuldkomme-
lig Euangelisk predicken. Guds Son
heder JESVS / det er / Frelser.
Fordi hand loeser sit Folk aff deris
Synder. Hans Folk ere alle de som
tro paa hannem. Denne predicken
(sagde hand tit oc offste) som heder
JESVS / vil ieg beholde vdi mit
Hierte / oc vil videre icke bemynde mig.
Hand er mig nock / hoss hannem vil
ieg blifue / oc hannem vil ieg befale
Liff oc Siel / De bad hand mig oc
hemmelig / at naar det skulde voere met
hannem / at ieg blifue skulde hoss den

D iiiij lille

4
9 10

lille predicken JESVS / oc ické vilde giffue hannem mere faare.

Vdi de dage som hand saa laa/
falt der atskillig tale ind / oc iblant an-
det / talede hand om dennem / som for-
holder at giøre Penitens til deris døds
stund / Oc meente at siugens bitter-
hed / fanger en vel saa megit at tage
vare / at hand ické megit fand tencke
paa Penitens. Oc meente der faare
at voere alle raadeligt / at de beridde sig
vdi deris velmaet / saa som de vilde
giffue oc tage / som mand siger.

Sagde hand oc iblant andet / der
er ingen ting ieg vilde nu lenger leff-
ue faare / end at ieg maatte komme
vor ny Schole til gang / men ieg vil
dog den besale den Almectigste Gud /
hand finder vel raad effter sin hellige
vlie.

Komme wi oesaa i tale om hans
folck / Tomfruer / piger / Hoffmend
oc drenge / oc gaff hand dennem alle
gode

gode vidnisbyrd / oc sagde til mig.
Doctor Niels. Jeg haffuer gode tie-
nere / ieg fand ingen aff dennem skyl-
de / de haffue tient mig / oc min fiere
Hustru trolige oc vel. Jeg ved icke
andet end at de ere Gudfryctige / Gud
være met dennem allesammen / Amē.

Om ottende dagen før end hand-
hen soff vdi Herren effter Preddken/
oc effter hand vaar besuimmet som
Blodit haffde forløbet hannem / oc
vaar oplagd paa sengen / da talede
hand til fru Birritthe Gøe / som stod
for sengen / oc sagde: Birrithe hustru.
Du haffuer været min Hustru vdi al-
le maade all den stund wi haffue væ-
ret til hobe / som en goder Christen
dannequinde / den almectigste Gud
hand skal vel rigeligen belonne dig.
Der fru Birrithe disse ord hørde/
sprang taarene aff hendis øyen / ned
paa hendis bryst oc paa Jorden. Oc
sagde hun til hannem: Herluff hui

D v sige

4
9 10

sige i saa? Haffue i nu intet haab til
Liffuit? Her Herluff suarede: Min
friere Hustru var tilfrids / mig skader
intet / det blifuer vel snart gaat / giff
dig ekun tilfrids / vor HE Kre forla-
der oss icke.

Anden dag der effter som vaar
om tisdagen / anammede her Herluff
oc Fru Birritthe vor Herris Jesu
Christi Legeme oc blods Sacramente.
Der effter sagde hand oss / paa huad
dag at hand skulde affskedis fra denne
Verden / paa Mandag sagde hand /
da blifuer der en stor foruandling
paa min siuge / saa at ieg huercken
skal plagis aff hoede eller fuld meer.
Det sagde hand om Onsdagen / Fre-
dagen oc Løffuerdagen før end hand
døde / om Mandagen effter som hand
haffde sagt.

Der Mandagen nu kom som
hand haffde sagt sig at skulde faa be-
dre / saa at hand icke videre skulde pla-
gis

gis enten aff hede eller fuld/ Da sticke-
te hand bud aarle om Morgenens der-
try slo/ til Erlig oc Velbyrdig mand
Cristopher Mognson/ at hand skulde
komme til sig. Der hand nu vaar
kommen/ da lod hand dennem lofste
sig aff sengen/ oc sette sig paa en stoel/
huor paa hand bleff sidendis ind til
hand gaff sin aand op.

Der flocken haffde slaget siu/ lod
hand Barskeren forbinde sig/ endog
hand sagde det haffde intet paa sig.
Der effter bleff hand i meer oc meer
suag/ dog hand aldrig suckede eller
stønde vdi sin bitter franched. De-
talede met mig/ dog faa ord/ oc neffn-
de sin Frelsermand tit/ oc sagde: Jesu
vaer mig naadig/ Oc holt det saa vd
indtil assstenen/ at flocken vaar off-
uer ni. Der effter saad hand oc soff-
lige som hand haffde været it sund
Menniske. Men lit stund ved en fie-
rings time/ før hand gaff sin aand
op/

4
9 10

op / bruste hans øyen / oc der effter
dro en lang suck / lige som it Menni-
ske vdi en naturlig soffn. Siden bleff
hand siddendis oc soff stille / lige som it
barn / oc der met rolige hen soffuede
vdi H E R R E N / saa at huercken
mund eller andre lemmer noget rørde
sig / som pleyer end at skee met mange
naar de hen soffue. Saa see wi / at
hans endeligt vaar lige som hans
leffnet / Gud regerede hannem der
hand leffuede / hand oc vaar hoss han-
nem vdi hans døds stund. Saa fand
det aldrig feile / at den døper io vel / som
leffuer vel. For at leffue vel vdi Guds
fryet / gjør Mennisten frimodig / at
mand døden intet acter meer end en
soffn.

Dette haffuer ieg nu fortelige ta-
let om denne salige Mandes leffnet oc
endeligt / paa det / at wi skulle sette off
hans Exempel for øyen / paa det wi
saa maatte leffue effter hans Exem-
pel /

pel / at wi saa rolige funde hensoffue
vdi H E R R E N som hand giorde.
Her met ville wi nu befale hannem
den almoechtigste Gud / oc forhaabe / at
wi skulle met glæde see hannem paa
den Yderste dommedag / oc siden met
hannem oc alle Guds børn / prise Gud
til euig tid / Huilcket oss bereed haffuer
vor fiere H E rre Jesus Christus. Nu
følger det andet stycke / som ieg haff-
uer loffuit at tale om i denne Pre-
dicken.

Om det Andet.

Senne Mands Gudfryetig-
hed / hues Legeme her i dag
begravfuis skal / gaff mig aar-
sage til denne Text / som ieg oplæste
for eders fierlighed. Vdi huilcken
Text / vor H E rre Christus raader oc
biuder oss alle / at wi skulle voete oss/
vaage / oc bede. Thi wi vide icke naa
tiden

4
9 10

tiden er. Denne Jesu Christi befalning oc raad/ vaar salige her Herluff lydig. Hand voete sig / vaagede oc bad / oc lod sig finde rede paa huad tid den Herre Christus vilde komme/ oc kalde hannem aff denne Verden. Dette lydactigheds exempl haffue wi at ansee/ Ja denne alffuerlig Mandat oc befalning / bør alle dennem at være lydige/som sig foruenter Salighed formedes vor HE Kre Jesum Christum. Huo sig effter denne Christi befalning ret sticker/ hand der met først er sin Herre Christo lydig/ der nest fanger hand selff gaffn der aff/ en god samuittighed den stund hand leffuer / oc siden en glad affsfeed aff denne Verden. Saa at denne timelige død bliffuer hannem en reise eller gang til det euige liff. Kortelig at si ge/huo denne høere Christi befalning/ som hand oss her allesammen giffuer/ er lydig / hand leerer den konst der er off

offuer alle Konster / som er rettelig at
funde stride vdi mod døden / oc han-
nem offueruinde mit vdi døden.

Paa det at wi funde disbedre ven-
de oss denne Christi befalning til
gaffn/ vil ieg trende stycker faare giff-
ue oc dennem forflare.

Første. Huo Christus taler
til oc gissuer denne
befalning.

Det Andet. Huad Christi befal-
ning indeholder.

Tredie. For huad nødactig
aarsage Christus
gissuer denne befal-
ning.

Det Første.

Bem taler Christus disse ord
til / Vocter eder / vaager /
oc beder ! Dennem taler
hand

hand baade til sine Discipler/ som den
tid hørde hannem / oc til alle andre
Menniske/ som vaare oc skulle komme
vdi Verden. Thi saa siger hand sist
i Texten/ som ieg oplæste/ Det ieg si-
ger eder/ det siger ieg alle/ Baager.

Huad haffue wi her aff at Lære?
At Christi naade recker til alle oc off-
uer alle Menniske / at Christus opla-
der Salighedsens dør / for den gant-
ste Verden/ at Christus/ vil alle men-
nisse komme til sig oc blifue hans
Discipler. Der faare siger hand.
Det ieg siger eder/det siger ieg til alle/
Baager. Denne Christi Faderli-
ge vilie skulle wi legge paa Hierte / oc
forlade oss der til / at hand icke andet
meen / end hand siger. Hoss Mat-
thæum siger hand : Kommer alle til
mig i som ere besuarede / ieg vil eder
vederquege / oc eders Siele skal finde
rolighed.

rolighed. Der faare skal ingen meene
sig at være vdeluct / fra den hob som
Christus vil dele sine velgierninger
met. Vil hand at alle skal høre sig/
oc alle skulle anamme hans Lærdom/
Da vil hand ocsaa vdi sandhed / at al-
le skulle blifue Salige / saa fremt / som
de sig høre oc blifue hans lydige Dis-
ciple. Det er en vis tale / siger Paulus /
oc verd at anāme / at Jesus Christus er
kommen vdi Verden at frelse
Syndere. Hand siger oc selfuer. Jeg
er icke kommen at falde Retfærdige/
men at falde Syndere til Penitenz.

Mange lade sig forføre met en
falske mening / lige som Gud haffde
Registeret alle de som skulle blifue sa-
lige / Disligest oc alle de som skulle for-
dømmis. Lige som Gud haffde som-
me skabt til Salighed / oc somme til
Fordømmelse. Mod den falske me-
ning skal mand sette disse Christi ord :

E

Det

Det ieg siger eder / Det siger
ieg alle / Baager. Oc paa det at
mand icke skal aff saadan mening
forføris/ er det nytteligt/ at betencke
disse efftersølgendis puncte.

Den Første punc er/ at Adam
er skabt effter Guds eget billede. Ja
icke Adam ene/ men alle Menniske
vdi Adam ere skabte effter Guds bille-
de. Huad er det/ at være skabt effter
Guds billede? Det er/ at Mennisket
skal leffue vdi Hellighed oc Retfærdig-
hed/ oc der til skulde leffue euindelig.
Gud skabte icke Mennisken effter sit
eget billede/ at det skulde fordommis/
eller snart blifue borte/ som wskellige
Creatur/ men at det skulde blifue sa-
ligt oc leffue met Gud euindelig. Thi
saa siger Salomon i Vissdommens
bog vdi det andet Capit. Gud skabte
Mennisken til wødelighed/ oc giorde
hannem effter sit eget Billedet. Det
er/

er/ Lige som Gud er wdødelig / saa
haffuer hand oc aff Maade beprydet
Mennisket/met denne store øere/at det
skal være wdødelig. Her haffue wi
Guds Raad hui hand skabte Men-
nissen/som er at hand skulde være deel-
actig i øere oc Herlighed / saa at hand
skulde bære hans billede/oc leffue euin-
delig salig met Gud. Endog at Adam
forsaa sig/ vdi mod Gud/da vaar det
alligenuel Guds raad/ der hand skabte
hannem / at hand skulde leffue salig
vdi Paradiss / huor vdaff hand bleff
vdkut/for sin wlydelse skyld. Men der
Gud nu opreiste Adam igen/ met sin
Foriettelse om Messia / det er / om
Christo/da oprette hand den gantske
Adam som falden vaar / det er / alle
Menniske som aff Adam komne ere.
Thi lige som wi blifue nedslagne alle
met Adam/ saa haffue wi oc met A-
dam fanget Foriettelse/at Gud vil op-
reise oss vdi vor Herre Jesu Christo.

Eij Den

Den Aanden punc er / om
Guds Søn / som er vdsend til den
gantske Verden / Icke til it Landskab
eller thu / men til alle de som fortabte
vaare. Thi saa siger hand selff. Jeg
er kommen at Frelse det som forlaarit
oc fortabt vaar. Er dette Christi ord
vist oc sant / som det er vden all tuil/
saa er det vist oc fast / at intet Menn-
iske er vndertagen / som kand io blif-
ue hilpen ved Christum Jesum. Der
faare / naar denne tancke kommer vdi
dit herte / at du icke skalt være vduold
til Himmerige / saa tenck dine vilkaar/
Oc finder du dig at være Fordømt/
for din Synd skyld / hør Christum
som siger : Jeg er kommen at frelse
det fortabte. Holt dig til den hob / oc
tro Christi ord / oc giff dig ind til han-
nem / hand forsmaar dig icke. Pau-
lus siger : Gud vil alle Menniskis sa-
lighed / oc at de skulle komme til sand-
heds bekendelse. Christus siger : Kom-
mer alle hid icke.

Den

Den Tredie punct er / om
Guds Barmhertighed vdi Christo
Jesu / som er offuer alle Guds gier-
ninger som David siger. Denne
Barmhertighed strecker sig vd til al-
le Slecter / Statter oc Landskab / som
den hellige Tomfru siunger: Guds
Barmhertighed er fra Slect oc til
Slect / offuer dennem som hannem
frycter. Denne Barmhertighed oc
strider imod den mening som somme
haffue / at Gud skulde aff euighed no-
gle visse Folk forsticket oc forordine-
ret til Fordømmelse.

Den Fierde punct er / Guds
mundelig befalning. Denne / siger
hand / er min elskelig Søn / hører
hannem. Item / Christus vdsender
sine Apostle met denne befalning /
Predicker Euangelium for alle men-
niske.

E i j   Den

Den Femte punct er / om Guds
Riges tilsigelse / som ické aleniste biu-
der oss / at wi skulle høre Sønnen /
Men ocsaa tilsiger oss met Eed / sin
Faderlige vilie. Saa vist som ieg
leffuer / siger hand / Da vil ieg ické
nogen Synderis død / men at hand
skal omuendis oc leffue. Vil Gud
ingen Synders død / hui vilt du da
giøre hannem til en Løgnere / lige som
hand dig vdelucte / som alle biuder sin
Naade til.

Den Siette punct er / den be-
seilning / som Gud haffuer stadfest
sin vilie met / som er Daabens Sa-
cramente. Gaar vd / siger Christus /
Lærer alle Hedninge / oc Døber den-
nem vdi naffn Faders / oc Søns / oc
den Helligaands. Denne beseiling
er en vis foruaring paa Guds Na-
ade oc venskab / som hand aldrig vil
igenkalde. En Verdslig Herre meen
at

at være sig haant / at falde sit Breff
oc Seil til bage/ huad skulle wi tencke
om Gud/ som er Retfærdig/ sandru/
oc wforuandlig vdi alle maade.

Den Snuende punct er / om
det vilkaar/ som vdkreffuer paa Men-
niskens side. De sex puncte som tilforn
ere bemelte / Lærer oss Guds vilie oc
raad / vdi Menniskens sag paa sin
Saligheds veyne. Men denne punct
giffuer oss for/ huad vilkaar Gud vd-
kreffuer aff Mennissen som vil blif-
ue Salig. Dette vilkaar / mange
steder er vdtrect i den hellige Serift/
Huo som tror oc blifuer Døbt/ hand
blifuer Salig/ men den som ické tror/
blifuer Fordømt. Christus siger
Luce xij. Vden i giøre Penitenz/ da
bliffue i alle fordømde. Item / den
som tror paa Sønnen skal ické fortæ-
bis/ men haffue det euige liff. Rorte-
lig at sige/ Gud vil / at wi alle bliffue
salige / met dette vilkaar/ at wi giøre

E xij

pen-

4

10

Penitensz / staa aff Synden oc forla-
de oss paa vor HE Xre Jesum Chri-
stum / som haffuer taald døden for oss.
Det samme vilkaar er i disse Pauli
ord. Ephes: 1. Gud haffuer vduold
oss for Verdsens begyndelse vdi Chri-
sto Jesu. Det er / Gud haffuer for
hand skabte Verden / besluttet hoss
sig / at de som findis vdi Jesu Chri-
sto oc ere delactige vdi hannem / ere
forordineret til det euige liff oc Sa-
lighed. Det samme scriffuer Paulus
til de Hebreer / i det tredie Capittel.
Vi ere delactige vdi Christo / om wi
holde Troen fast til enden. Om
det samme vilkaar paaminder oss
Christus i Texten som ieg læste. Det
ieg siger (siger hand) til eder / det si-
ger ieg alle / Baager. Der faare
ville wi blifue delactige vdi Guds
Naade oc misskund / ville wi være deel-
actige vdi Christi verdslyd / da skulle
wi høre Christum / da skulle wi blifue
Chri-

Christi Discipler / icke til naffn / som
mange ere / men til gaffn / som alle de
ere som giøre alffuerlichen Penitens /
frychter Gud / er Euangelio lydige /
paafalder Gud / oc lessuer met en god
samuittighed.

Det Andet.

Christi befalning til sine Discipler / ia til alle Menniske er
denne: Vocter eder / vaager / oc beder. Vdi huilcken befal-
ning wi haffue tre ting at acte / oc
huer haffuer sin alffuerlig attuarsel /
om den store fare / den Christelige
Kircke staar vdi / den stund hun er i
denne Verden. Huor faare oss lig-
ger stor mact paa / at være denne be-
falning lydig. Først siger hand:
Vocter eder / Der nest / Vaager /
Siden / Beder.

E v   Vocter

Vocter eder.

En Første befalning paa-
minder oss at wi flitelige see
oss faare/ at wi icke enten stø-
de oss / eller oc blifue nederslagne.
Den som staar / siger Paulus / see sig
til hand icke falder. Der faare bede
wi vdi vor bøn/ Lad oss icke falde vdi
Fristelse.

Men paa det wi funde disbedre /
vochte oss oc see oss faare / vil ieg op-
regne / huad wi haffue besynderligen
at vochte oss faare/ at wi icke skulle om-
komme vdi den store fare wi ere vdi i
denne Verden. Oc er besynderlig
Sex ting / som oss aldernest skade
kand / oc vdstøde oss aff Jesu Christi
Rige.

Det Første er Dieffuelen met
sin list oc Lureri. Alle hans an-
slag ere/ at hand kand føre oss aff den
rette Saligheds vej / som er Guds
ord/

ord/til Mennissens Lærdom/som ingen grund haffuer vdi den hellige Scrifft. Rand hand icke dette bekommme / at hand fand vendre oss fra den rette Lærdom/saa legger hand vind paa / at hand fand komme oss vdi it ont leffnet/saa at den pure Lærdom som wi haffue / skal icke komme oss til gode. Fordi saa/Huor lærdommen oc leffnedit icke følgis at / der haffuer Dieffuelen slaget sin leyer. Ja hand haffuer hart at sin vilie bekommet.

Bore første Forfædre haffde Guds ord purt oc reent / oc vaar icke mørckt eller wforstandigt : Naar (sagde Gud) i æde aff det Træis fruct/da skulle i dø. Huad funde klarere sigis ? Men huad gjør her Dieffuelen ? Hand gaar frem oc nester denne Guds flare befalning / oc siger. I skulle icke dø / men Gud veed / at paa den dag som i æde aff dette

dette Eræ skal eders øyen opladis/ oc
i skulle blifue til Guder/ oc skulle vide
ont oc got. See huorlunde den fulle
Dieffuel offuerfald vore første For-
ældre. Hand tog dennem Guds ord
aff hiertet / oc støtte der sin forgiffsti-
ge Løgn ind igen. Huor vdaff hand
kaldis Løgnens fader. Oc fordi hand
førde vore Forældre vdi døden met
samme Løgn/ kaldis hand oc en Mor-
dere. Saa gaar hand om vdi Ver-
den met idel Løgn oc Mord.

Hundrede Aar før end Synd-
floden kom / fick Noe befalning at
Predicke/ oc at bygge sin Ark. Den-
ne Predicken funde Sathan icke ned-
legge. Hand funde icke stoppe mun-
den paa denne Guds mand Noe.
Men huad gjorde hand da? Hand
stod effter at bringe Noe tilhørere
vdi it ont leffnet / saa at mesten par-
ten Mennisken paa Jorden / førde it
skændeligt leffnet. Huor met Dieff-
uelen

uelen befom det hand sogte. Hand
funde icke omkaste Eerdommen/ saa
førde hand Mennisten vdi it ont leff-
net/ huor met hand fremmede sin vil-
lie / saa den Almectigste Gud maatte
ødelegge Verden met Syndfloden /
vndertagen Noe selff ottende. Vdi
blant huilcke otte / Cham lod sig for-
føre effter Syndfloden / oc falt vnder
Guds straff oc heffn.

Effter Syndfloden strax / gaff
Dieffuelen sig vdi mod Eerdommen/
Oc fordi hand funde icke plat ødeleg-
le hannem / indfører hand atskillige
Afguderi / saa lenge at Guds For-
ietelse om Messia bleff plat forglemmt
iblant Mennisten. Saa at Gud
maatte paa ny Predicke for Menni-
sten / oc befale dennem den Eerdom/
som Adam gifuen vaar om Messia
oc hans velgierninger. Oc her til
bleff Abraham til faldet/ at hand skul-
de Guds ord beholde/ oc fremdelis sine
effter

effterkommere det forkynde. Vaar
Dieffuelen her met stille? Ney/hand
lagde sig effter at legge denne Guds
predicken øde / baade met falske me-
ninger oc met onde seder / som er
Dieffuelens feld tegen.

Det er langsomt at opregne/
huorlunde Sathan lige maade haff-
uer bruget sig / vdi Mose / Josue /
Dommerens / Kongernis oc Før-
sternis tid / ind til Christus kom oc
anammede Mandom aff Jomfru
Maria. Huo fand opregne de atskil-
lige Retteri som hand opuechte?

Der Christus nu vaar kom-
men / oc haffde fuldkommet det Løfste
Gud haffde giort vore første Foræl-
dre / oc siden Abraham oc hans af-
komme / fald ocsaa Dieffuelen vdi
mod den HErre Christum / oc vilde
forsøre hannem / dog det vaar han-
nem icke mueligt. Oc fordi all Sa-
lighedsens vissdom/er at finde vdi Je-
su

su Christi rette befiendelse / haffuer
hand altid lagd sig effter / at siode
Mennisken fra Christi befiendelse /
stundem vdi en maade / oc stundem
vdi en anden. Den hellige Scrifft
ia Gud Fader selff / Lærer oss Fire
stycker om Jesu Christo / huilcke wi
fuldkommelige skulle vide oc tro. Det
første / at Jesus er en sand euig Gud
met Gud Fader oc den Helligaand.
Saa at Fader / Søn / oc den Hellig-
aand er en Gud oc tre Personer. Det
andet / at Jesus er it sand Menniske/
fodder aff Jomfru Maria / pint /
faarsfest / begraafuet / opfare til Him-
mels. Det tredie / at denne sande
Gud oc dette sande Menniske / er icke
tho Personer / men en Person / saa at
alle hans Mandomis gierninger /
haffue verd oc krafft aff hans Gud-
dommelige natur / som haffuer anam-
met Menniskelig natur til sig / saa at
Gud oc Menniske er en Person. Det
fierde

fierde / at denne person Gud oc Men-
niske / er mennistens Saliggører
allene. Saa at huer den som tror paa
hannem / blifuer aff met sin Synd/
blifuer Retfærdig ved Christi Retfer-
dighed / oc anammis aff Maade til
det euige liff. Disse fire styrker bør
alle at vide om Christo / oc dennem tro
oc sticke sig der effter vdi all Gudfrye-
tighed oc høffuisskhed. Huad gjør her
Dieffuelen? Hand anfester alle disse
styrker / huor hand haffuer it aff den-
nem forryct / haffuer hand vundet
spilled.

Vdi Apostlernis tid opuechte
hand Cherinthum / Ebionem oc an-
dre / som sette sig vdi mod Jesu Chri-
sti Guddommelige natur. Der eff-
ter kom Arius / oc effter hannem
mange andre som oc vilde affstrome
Christo sin Guddommelige natur oc
ære. Men vdi Apostlernis tid / ned-
lagde Sanctus Johannes Euange-
list

list den vildfarelse / oc grundelige Lærde om Jesu Christi Guddommelige natur. Oc siden opnæctis mange som de andre hoffuit Kettere skamfute oc offuervunde.

Der Dieffuelen saa / at hand icke funde her met bekommie sin vilie / anfecte hand det andet stycke / som er for nøden at bekiende om vor Herre Jesu Christo / som er / at hand er it ret naturligt Menniske / met alle menniske lige vilfaar / vndertagen Synden / oc haffuer effter sin død oc pine Opfaret til Himmelten / oc sider ved Gud Faders høyre haand / vdi Guddommelig Maiestet oc Herlighed. Denne Artickel om Christi mandoms natur haffuer oc Sathan anfectet / oc opnact Kettere som vaar besynderlig Marcion / Cerdon / Manichæus som neyttede Jesu Christi menniskelig natur. Disse haffde icke lang fremgang / Thi Gud opnacte gode Lære /

Fædre /

fædre / som den Retteri nedsloge oc
ødelagde.

Der Dieffuelen icke funde det
andet stycke omkomme / greb hand det
tredie stycke an / som er / at Christus
Gud oc Mand er en Person / oc icke
tho Personer / som de ere tuende natu-
rer. Her opuacte Dieffuelen Ne-
storium / som bekiende tuende naturer
vdi Christo / som oc ret vaar / Men
hand Lærde oc / at Christus vaar icke
en Christus / men tuende / det er tuen-
de personer vdi Christo / lige som der
er tuende naturer. Denne mening
bleff icke heller lenge / De hellige For-
fædre sig her vdi mod sette / oc nedlag-
de denne Bildfarelse.

Der Dieffuelen saa / at hand icke
heller funde haffue her sin fremgang /
vdi mod dette tredie wi skulle vide om
Christo / anfectede hand det fierde / om
Christi Embede / om Christi Døds oc
pinis fortienste oc verdskyld. Her vdi
fick

fick hand stor methold / oc haffuer den-
ne dag. Scrifften lærer / at Jesu
Blod renser oss aff alle Synder.
Scrifften lærer / at Jesu Christi lyd-
actighed / huor met hand fuldkom Lou-
uen / er vor Retfærdighed. Scriff-
ten lærer / Troen / ene giør oss deelac-
tige vdi Christi Jesu velgierninger.
Det kand icke Dieffuelen lide. Rand
hand icke altsammens nedsla denne
pure Lærdom / giør hand saa megit
som hand kand / Oc lader Christo en
part / Oc tillegger Menniskens verd-
skylde oc fortienste en anden / saa at
Christus skal icke være uden en halff
Frelsermand. Denne vildfarelse haff-
uer hand vdi Passuedømmit veldelige
beskyttet / Endog der fands vdi alle ti-
der nogle som sette sig der imod / indtil
vor tid / som salige Morthen Luther
met andre flere / heftige sette sig vdi
mod Dieffuelen / oc bekiende oc lærde/
at Jesus Christus allene for uden vor

F ij for-

fortienste / er alle deris Salighed som
tro paa hannem.

Der Dieffuelen nu dette fornami-
gaff hand sig ickfe tabt / men brugede
oc bruger daglige fire anstag / met
huilke hand den salige Lærdom acter
at dempe. Det første anstag er / at
hand skender denne Lærdom for en
Ketters Lærdom / huor met hand
mange bedrager. Det andet anstag
er / at hand opuecker mange mectige
oc vise / som denne rette Lærdom met
all Tiranni oc Sophisteri forfolge.
Skendelige dræber alle dem / som giff-
ue ene Christo den cere / at hand er vor
Vissdom / Retfærdighed / hellighed oc
igenløselse. Det tredie anstag er / at
hand opuecker affillige Secter vdi
den Christne Kirke / begynder stor
trætte imellem dem som lærer vdi den
hellige Scrifft / oc her vdi vil ickfe siu-
nis en Dieffuel som hand er / men en
Guds Engel. Det fierde anstag er /
at

at huad hand icke fand befomme met
det første/ andet oc tredie anslag / det
vil hand vdrette met sin aand / saa at
hand opuecker dennem som hører den
pure Euangeliske Lærdom / ia end
mange aff dennem met / som Ordet
predicke/ til Synd oc ondsfab at be-
driffue / Huor met hand vdretter sin
vilie / saa at Ordet gjør icke fruct vdi
mange. Her vdi Danmarks rige/
Gud haffue loff/ haffue wi Guds ord
purt oc reent/ oc bemengis icke met no-
gen Kettters Lærdom. Dog er icke
Dieffuelen stille / som mand maa see
vdi alle Statter. Oc mange befla-
ger at Folket vaar icke nær saa wgu-
deligt vdi Passuedommen som det nu
er. Huorlunde gaar det til? Vdi
Passuedomet haffde Dieffuelē an-
grebet oss vdi en anden maade / hand
haffde den pure Euangeliske Lærdom
omkast / oc der met dreff sin vilie.
Men nu fand icke ombringe Lær-

F iij dom

4

10

dommen / der faare falder hand
oss an paa en anden side / oc kommer
oss vdi atskillig Synd oc offuertræ-
delse vdi mod Guds Bud. Saa at
det hand fand icke vdrette met falsk
Lærdom / det befommer hand met til-
skyndelse til alle wtibørslige giernin-
ger / som mand maa see for øyen.
Hoer / Mord / skørleffnet / drucken-
skab / Tiranni / hoffmod / Aager oc
mange andre Synder / hoss mange
regnis icke for Synd. Sammeledis
findis der vel oc stor brøst hoss den-
nem som skulde saadanne groffue
Synder affuerie / baade hoss Verds-
lig Offrighed oc Geistlig. Ja huad
skal ieg sige. Danmark vaar aldrig
saa Synd til giffuen / som det er nu i
dette flare Euangelijs liuss. Huilket
som Dieffuelen saa bestiller / paa det
at Guds pure Lærdom / skal icke giøre
hannem affbreck paa sit rige.

Her paa maa wi see / at Christus
icke

er hand
kommer
fuerre.
Saa ai
met fass
d met til-
giernin-
or ophen.
drucken.
Aager or
OSS mange
ammeldeis
si hoss den-
ne groffue
oss Ver-
Ja huad
iar aldrig
det er nu i
Huilct
/ paa det
lcke giore
je.
it Christus
iat

icke til forgæffuis paaminder oss / oc
siger / Vocter eder / seer eder faare / at
Dieffuelen forfører eder icke.

Huorlunde skulle wi vochte oss / at
Dieffuelen icke skal omkomme oss ?
Wi skulle tage vare paa tuende ting/
som er paa Lærdommen oc paa vort
leffnit. Lærdommen skulle wi beholde
pur / oc bekiende / hues Hoffuutslycke
som er fortelige befattet vdi vor Tro-
es artickler / oc vdi de Ti Budord.
Denne Lærdom skulle wi icke lade for-
rycke eller ellers forfalske / Thi hand
er allene vor Saligheds fundament.
Der nest skulle wi see paa vort leffnit
oc gierning / at de komme offuer ens
met Ordet / saa meget som oss mueligt
fand voere. Icke anseendis den sto-
re Hob / som hen symmer vdi deris
Synd oc ondstab / ind til de paa det
sidste vndergaa oc druckne vdi deris
Synd / Men den faa Hob som frye-
ter Gud oc vandrer vdi hans Bege.

F iiiij Det

4

10

Det er io megit bedre / at reddis met
Noe vdi Arcken / end at Druckne met
den gantske Verden. Det er io me-
git bedre at vndgaa Guds heffn oc
straff met Lot / end at blissue omkom-
met met de mange Sodomiter. Ja
det er megit bedre at blissue Salig
met de fattige som hører Euangelium
oc der effter leffuer / end at blissue for-
dømt met de Meectige / Rige oc veldi-
ge som Euangelium forsmaar. Huo
vil icke heller være vdi glæde met den
fattige Lazaro / end at pinis vdi Helff-
uede met den rige Fraadzere. Der
faare lader oss vere vor Herre Christo
lydige / at wi vochte oss / oc see oss faare/
at Dieffuelen huercfen met falk Lær-
dom / eller met it Wgudeligt leffnet
oss omkommer.

Det andet som wi skulle vochte oss
faare / er den Pharisaiske surden.
Vocter eder / siger Christus / for Pha-
riseernis surden / som er Hyckleri eller
øyen-

øyenskakkeri. Som hand oc en anden steds siger: Vocter eder for dem som kommer til eder vdi Faarefæder/ induortis ere de glubendis Blffue. Det er/ Vocter eder for dennem som siunis vduortis Hellige oc fromme/oc dog ere icke for Gud/ det de for Mennisken siunis. Huorlunde Verden er forsørt met saadan surden/ kand mand icke nock beklage. Huad finde siunis Helligere end graa Muncke? Sandelig deris vduortis Hellighed vaar met Aandeligt forræderi beteckt. De neffnde Christum/ deris leffnit siuntis at være it Engle leffnit. Men huad vdrette de her met? de omkomme mange Menniske/ oc førde dem met saadan forteckt skakched hen under Dieffuelens rige. Der faare vil Christus at wi skulle tage oss vare for saadan surden/ som en gantske Menighed kand fordærffue.

Huorlunde funde wi her Vocte

F v oss?

off? Wi skulle icke dømme paa Lærdommen aff Menniskens vduortis Hellighed / men wi skulle paa det vduortis lessnit oc Hellighed dømme aff Lærdommen / som Christus siger / I skulle fiende dem paa deris Fruct / det er paa deris Lærdom.

Det tredie wi skulle voete off faare / er vor hiemfødde gest / huileken met sine raad mange omkommer. Denne gest heder Caro, det er Kjødet / Ja den naturlige tilbøielse til alt ont / som fødis met Mennisket Naar nogen er kommen til Christum formedelst troen / oc Christi aand begynner at ville haffue offuerhaand / oc raader Mennissen til lydactighed imod Gud / til kyskhed / øedruhed / oc til andre dygder / som Christus vdfressuer aff sine / oc Mennisket vilde gierne være Gud lydig / Da kommer denne gamle beuaante Huss gest oc gissuer andre raad. Hand raader /

du

du skalt fare vel met dig selff/du skalt
søge Rigdom oc vellyst. Her begyn-
der nu trætte imellem Rødet oc Alan-
den / huer haffuer sit raad. Huer
haffuer sit raads aarsage oc funda-
ment/ Mennisket hører dennem baa-
de. Moses fik Guds befalning at
hand skulde met stor plaz oc wimage
vdføre det Jødiske folck aff Egypten.
Her kommer hans raadgiffuere frem/
hans gamle gest oe Christi aand.
Den gamle gest / giffuer dette raad.
Moses du vedst huor din sag er fat/
Du est en Jøde fød aff det træls folck/
men er der vel afffed met / Thi du
actes aff Pharaao at vere hans Daat-
ters Søn/ oc haffuer allerede stor cere
oc actes nest Kongen/ Huo veed huad
der kand blissue aff vdi fremtiden /
Kongen er dødelig/ huad vedst du om
du blifuer Konning igen. Her imod
raadde Christi aand i denne mening.
Mose at du icte bleffst ihielslagen
strax

strar du vaarst fød i Verden / det
vaar Guds gierning / at du est kom-
men til saa stor øere / det haffuer oc
Gud giort / Vilt du nu lyde din gestis
raad / da findis du at være wlydig vdi
mod Gud / som fand straffe dig met
euig pine. Men lyder du mit raad /
fand vel stee / du skalt lide megit der
offuer / men din betalning / hun blif-
uer euig glæde vdi Himmerigis rige.
Huad gjorde her Moses ? Her til
suarer den Epistel til de Hebreer met
disse ord : Moses der hand vaar vor-
den stor / foracte hand at kallis Pha-
raonis daatters Søn / men hand
heller vilde lide ont met Guds folck /
end at haffue timeligt gaffn / som
hand icle funde nyde foruden Synd.
Hand actede at være styrre Rigdom /
at lide forsmælje for Christi naffn /
end at haffue alle Egypti liggendefæ
oc Rigdom. Thi hand saa til den
betalning hannem tilstod. I dette

Erem-

Exempel maa mand flarlichen see /
Huorlunde Moses forskød sin gamle
gestis raad / oc holt sig til Christi
aands raad.

Bonifacius papa hand fick be-
falning / at regere den Romerske Kir-
cke met Guds ord / oc at vere it Exem-
pel til all fromhed oc dydelighed. Her
kommer disse tuende raadgiffuere.
Guds aand raader hannem at hand
skal forsage Verden / søger Guds øre /
oc vente løn vdi Himmerigis rige.
Men hans hiemsødde gest / hand
raadde megit anderledis / som er at
hand skulde søger Herredøm offuer den
gantske Kircke / Huor met hand fun-
de bekomme Rigdom / øre oc vellyst /
Ja at det vaare vel en herlig ting / at
der vaar en Geistlig Regenter / som
der er en Keiser. Huad giorde her
Bonifacius? Hand lyde sin gestis
raad / oc der met sanct ned vdi Helff-
uedis affgrund.

Joseph

4

10

Joseph vaar anfectet aff sin
Herris Husiru / vdi sin Herris fra-
uerelse / saa at hun begereerde / at haff-
ue wblu samquem met hannem. Her
kommmer disse tho raadgiffuere frem/
oc huer giffuer sit raad. Caro siger/
Joseph / see du est sold aff dine Brø-
dre / du vedst icke naar din Herre vil-
bruge dig som en anden træl. See
her er nu aarsage at du fant blissue
vildere / det er en deylig quinde oc ly-
stig som dig tilbiuder / i ere ene / huo
skulde spørret / hun fand fremme dig
til meget got / saa at du fant end bliss-
ue fri en gang oc blissue en ypperlig
Mand. Du frycter at du fortørner
Gud / men hand er naadig / du fant
giøre Penitenz / saa blissuer alting
flar igen / ver frimodig / oc giør quin-
denis vilie. Men huad du icke det
giør / saa faar hun had til dig / befla-
ger dig / oc taar vel sige paa dig det du
aldrig tenckte / saa kommer du om paa
det

det sidste. Huad suarer her Christi
aand til vdi Joseph? Joseph / Jo-
seph / Du vedst huad Gaffuer du haff-
uer aff Gud / du vedst huorlunde Gud
fride dig / der dine Brødre vilde om-
komme dig. Du vedst huorlunde du
aff din Herre actis / hand haffuer dig
fier. Hand haffuer giffuet dig mact
offuer alt det hand haffuer / vnderta-
gen hans Hustru / som Gud haffuer
forbødet dig at røre. Men gjør du
imod Gud / da tager hand sine Gaff-
uer fra dig / da lader hand dig falde
aff it Hoer vdi it andet / indtil du
omkommer oc blissuer endelig For-
dømt. Eysten gaar snart / sammen
blissuer hart / en ond samuittighed vil
icke feile. Huad gjorde her det ædle
blod / den deylige vnge Joseph? Hand
atlyde Christi aand oc foractede sin
gamle gestis raad / huilcket som skal
vere hannem en euig øre vdi Himmel-
rigis rige.

Da-

4

10

Dauid saa Versabeam Brice
Hustru / toe sine been/ oc sick begæ-
ring til hende / Her kommer hans
raadgiffuere frem. Christi aand giff-
uer dette raad. Du vedst Dauid/ at
Gud haffuer vdi sin hellige Lou saa
sagt: Du skalt icke bedriffue Hoer/
Denne Gud haffuer giort dig til en
Koning som tilforn vaarst en Faare
hiurde. Denne Gud gaff dig styrke/
at du dræbte Loffuen / Denne Gud
gaff dig offuerhaand offuer den Hoff-
modige kempe Goliath. Hand haffuer
oc loffuit dig/ at aff din Sæd skal re-
gere Jacobs huss til euig tid. Her
imod gaff Dauids gamle gest it an-
det raad. Det er vel imod Gud at be-
driffue Hoer / det bestaar ieg / men
Gud bliffuer vel til frids/ hand faste
dig icke bort for saa lidet brøde / du
fand komme til Penitenz igen. Brug
din lyst men du est vng/ alderen skal
vel synne for sig selff. Du est icke
heller

heller huer mand / du est en Kon-
ning / du maat nogen lyft haffue meer
end en anden / Du fand icke voere saa
hellig som Nathan din Prest vil haff-
ue dig / see huad det er en deylig quin-
de. Sicke smucke huide been haffuer
hun / see huad hun er rosen rød oc
stickelig vdi alle maade. Est du rød
for Hoer / her er gode raad at affuen-
de det. Hendis Hosbonde Vrias er
vdi Kri / du fand det vel saa besfické
met din Höffuijsmand Joab / at hand
fand komme faare vdi Striden oc
fand saa omkomme / saa haffuer du
Versabeam selff / oc fand hende tage
til en Hustru / til de du haffuer. Huad
giorde her Dauid ? Hand lod sig off-
uer tale aff sin gamle beuaande gest /
oc vddreff Christi aand / oc bedreff
baade Mord oc Hoer / oc forrederi
imod sin fattige Undersaatte. Huor
met hand haffde fortient den euige
død. Men Gud aff naade lod han-

G nem

nem falde til Penitenz/ dog hand det
gantske Jødiske rige storlige straffede
for samme Synd/ hans egne Hu-
struer bleffue skende aff hans egen
Søn Absolon/ hans Søn Ammon
tilforn haffde belegit sin egen Syster.
Hand selff maatte rymme Riget/
endog hand siden kom igen.

Huo vil her synde met David?
Den euige straff vndkom hand aff
naade/ der hand giorde Penitenz/den
timelige straff maatte hand lide an-
dre til Exempel. Thi Gud vil icke
haffue Hoer oc Mord wstraffede.
Der lessuer mange vdi Danmarck
som veed vel lige saadant Exempel/
men ieg vil det haffue sparit.

Lige saa raader kigdet oc aanden
vdi andre ting. Kigdet raader til
timelig lyft/ De aanden raader til
euig lyft.

Huad skal mand her giøre?
Mand skal tage sig vare/at mand
icke

hand det
strafode
igne Hu
ins egen
Ammon
i Spær.
e Rige/

David?
hand aff
titens den
ad lide an
hud vil icke
wstraffede.
Danmark
Exempel/

oc aanden
raader til
raader til
her gjøre
re/ at man
ict

icke forføris aff sin Husuaande gestis
raad/ oc all flid legge paaet/ at Chri-
sti aands raad altid følgis. Thi saa
siger Paulus/ Huo som vandrer eff-
ter fiødet/ hand skal dø. Det er / den
som holder sig effter fiødsens raad /
hand blifuer fordømt / Uden hand
kommer til alffuerlig omuendelse.
Men den som leffuer effter aanden/
det er aandsens raad / hand skal leff-
ue. Thi at leffue effter aandsens
raad/ er Troens rette fruct/ ved huil-
cken tro wi ere indplantede vdi vor
Herris Jesu Christi legeme / oc der
faare ere arffuinge til det euige rige.

Det fierde wi skulle vochte oss for/
det er modgang oc medgang / at wi
dennem icke misbruge. En staadere
fand saa vel bruge sin reffne kaabe sig
til Fordømmelse/ som en Konning
fand bruge sin Kongelig dregt sig til
fald. Men huo der bruger sin reff-
ne kaabe met Lazaro / oc sin Konge-
Gij lig

lig fiortel met Dauid eller Ezechia/
hand fand der aff ingen skade fange.
Salige her Herluff sagde en tid / oc
fand vel stee tire. Jeg haffuer fan-
git offuerhaand offuer modgang/saa
at hand skal intet skade mig met Guds
hielp/ Huercken siugdom eller fattig-
dom eller forfolgelse eller had / skal
mig offueruinde/ ieg haffuer dennem
vonder mig / Men medgang fand ieg
icke saa vel faa mact met/ Hand er en
større kempe/naar det gaar mig lycke-
lig oc vel / vil fiod oc blod noget op-
høffue sig der aff/ Men ieg skal met
Guds hielp / oc faa bugt paa han-
nem / at hand icke skal trenge mig.
Det er oc visselig sand / at mange
fand bedre bære onde dage end gode
dage. Der faare er det fornøden at
mand vandrer varlige/baade vdi met-
gang oc vdi modgang / at mand icke
bedragis enten aff den ene eller aff
den anden.

Huad

Ezechia/
ade fange,
en tid /
ffuer fan-
gang/saa
met Guds
ller fætig-
had / skal
r dennem
ig kand ieg
Hander en
er mig lycke-
d noget op-
ieg skal met
paa han-
nge mig.
at mange
end gode
ornoden at
de vdi mei
mand ict
ne eller aff

Huad helder modgang er E-
gemlig eller aandelig / haffue wi in-
gen bedre bod/end at see til Guds vise
raad/ som vil sin Christne Kircke vce-
re proffuet met kaarssit / somme vdi
en / oc somme vdi en anden maade.
Der nest at wi see til Christi Exempel
oc alle Helgens fra Verdsens begyn-
delse. Disligest at wi see til den wsi-
gelige ære / som staar dennem faare/
som her lider taalmodige.

Medgang actis besynderlige vdi
fræsenhed / Rigdom / Verdselig ære/
yndist / Slect / sundhed / venskab / oc
andet saadant / oc er mest fare aff
fræsenhed oc Rigdom. Der faare
vil ieg sige huorlunde mand skal voete
sig for dennem.

Den Rige mand som Lucas
omtall Cap : 16. Hand leffuede dag-
lige dags fræselige / oc holt sig meget
herlig met Dyrebar flæder / Oc siger
Christus / at hand bleff fordømt.

G iii Her

Huad

4
10

Her skal mand see Sagen til hans
Fordømmelse. Det fordømde han-
nem icke / at hand haffde Dyrebar-
rætter daglige for sig / oc icke heller / at
hand hold sig meget herlig met Dyre-
bar klæder. Mange hellige Konger /
oc andre fine Mænd oc quinder / haff-
ue vel leffuit saa herlige som denne
Mand. Men det fordømde han-
nem / at hand misbrugede de gode
Gaffuer som hand haffde aff Gud.
Først lod hand sin fræsenhed oc Dy-
rebar smycke forføre sig / at hand in-
tet actede om sin Salighed / men huad
hand der om stundem hørde / enten
actede hand det lidet / eller mente det
at vere fabel / tilhobe set / at holde Un-
dersaatte vdi lydactighed met / som
mange Wgudelige kroppe / vdi Pass-
uedommet besynderlige / mene denne
dag. Der nest Hoffmodet hand sig
oc forsmaade den fattige Lazarum /
som laa for hans port. For disse aar-
sagers

til hans
nde han-
Dyrebar
heller/ai
iet Dyre
Renger/
der/haff-
vn denne
de han-
de gode
aff Gud.
yed si Dy-
at hand in-
men huad
de/ enten
mente det
olde Un-
net/ som
vdi Pass-
ene denne
hand sig
Lazarum/
or disse aar-
sagers

sagers skyld bleff hand fordømt. Men
haffde hand saa tencti ved sig. Gud
haffuer giffuet mig stor herlighed/
Jeg haffuer sundhed oc farshed / ieg
haffuer Dyrebar flæder oc kaastelige
rætter. Det bekiender ieg at være
Guds gaffue/ Hannem vil ieg derfor
tacke / hans ord vil ieg høre oc lessue
efter. Jeg vil ingen ting haffue fie-
rere/end at være Gud lydig/ hannem
skee loff oc tack for alle sine gaffuer.
Oc effterdi ieg haffuer oc nock at hiel-
pe andre met / vil ieg icke glemme de
fattige/ Jeg vil tage den fattige siuge
Lazarum vdi mit Huss/ hannem vil
ieg flæde oc syde / oc hielpe til hans
sundhed / Gud funde vel giort han-
nem saa meetig oc Rig som ieg er /
men hand vilde lade hannem være
arm / paa det at hand vilde see huor-
lunde ieg vil sticke mig met hannem/
Ja ieg vil vende alt det ieg haffuer
Gud til øere / oc min næste til gode oc

G iiiij trost.

4

10

trøst. Haffde saa denne Mand giort/
da haffde hans Øyrebare flæder oc
faastelige reetter ingen skade giort
hannem.

Christus falder Rigdom torne/
oc siger. Det er vanskeligt / at en rig
Mand kand indgaa vdi Himmerigis
rige / icke for Rigdom er ont / men for
Mennisken hannem misbruger / oc
icke acter huad skade hand fører / naar
hand wrettelig brugis. Naar brugis
hand wrettelig ? Naar mand forla-
der sig paa hannem / naar mand
Hoffmoder sig aff hannem / naar
mand bruger hannem andre til skade/
naar mand lader hannem føre sig
hen til wfyskhed oc offuerslødighed/
Kortelig at sige / naar mand lader
hannem føre sig fra Gud til Dieff-
uelen.

Der faare skal mand vochte sig
for Rigdom / at hand icke forsører oss
oc blifuer oss til en snare / met huil-
cken

cken Dieffuelen fanger oss/ oc binder
oss vnder sin mact oc vold.

Sanctus Paulus merckelige Lærer/
huorlunde den skal være besindet
som er Rig/ oc huorlunde mand fand
bruge Rigdom Gud til loff/ oc sig
selff oc andre til gode. Oc ere disse
Pauli ord 1. Thimot: 6. Viud de
Rige i denne Verden/ at de icke
Hoffmode dem/ oc ey heller sette haab
til den wuisse Rigdom/ men til den
leffuende Gud/ som giffuer oss rigeli-
gen huad wi haffue behoff at bruge/
At de giøre got/ blissue rige vdi gode
gierninger/ gerne gissue oc dele met
andre/ samle dennem selff Liggendefæ
til en god grunduol paa det tilkom-
mende/ at de funde saa det euige liff.

Her Lærer Paulus/ huorlunde
den Rigs hierte skal være besindet/ oc
huorlunde hand skal bruge sin Rig-
dom om hand icke vil fare ilde.

Hans Hierte skal være ydmygt/
G v saa

saa at hand sig intet berømmer/ingen
forsmaar eller foracter. Der nest skal
hand icke forlade sig paa sin Rig-
dom/som er wiiss/men hand skal for-
lade sig paa den leffuendis Gud/aff
huilcken hand haffuer baade liff oc
liffens nødtortighed.

Naar Hiertet saa staar / skal
hand vide at bruge Rigdommen ret/
som er at blifue rig vdi gode giernin-
ger. Thi den som er Gudfryctig oc
Rig / hand kand megit got vdroxte/
Hand icke aleniste holder sig selff
efster sin Staz vilkaar / men hand
seer til Guds cere / hand seer til Land
oc Rige / hand seer til Christi fattige
lemmer paa Jorden / oc betencker at
Gud haffuer giffuit sig Rigdom til at
fremme Guds cere met aff sin yderste
mact / til at hielpe Land oc Rige met
naar det gørs behoff / til at floede oc
føde fattige menniske met. Huo saa
bruger sin Rigdom hand seer sig vel
faare/

faare / hannem er icke Rigdom til
fald / men er it fundament til it got
Liggendefæ vdi Himmerigis rige.
Saa haffuer den salige her Herluff
Trolle bruget sin Rigdom.

Aff det som er sagt om Rigdom/
fand mand oc vide huorlunde mand
skal haffue sig vdi andre Guds gaff-
uer / at mand lader dennem icke være
sig til skade oc Fordømmelse.

Det Femte wi skulle vorre oss
faare / er fire slags forargelse. Den
første / at wi icke forargis her aff / at
de ere saa mange som Synder oc leff-
uer foruden all Guds fryct / lader
Dieffuelen lede sig huort hand vil.
Her skal mand heller effterfølge de faa
gode / end de mange onde / oc heller be-
græde de mange ondis Fordømmel-
se / end følge dennem effter. Den
anden / at wi icke forargis / for Raars-
sit trenger Gudfryctige meer end an-
dre / fordi det er Guds raad / at hand
sine

sine Børn tucter i denne Verden/ oc
Dieffuelsens børn lader pinis vdi
Helfsuede til euig tid. Den tredie/ at
wi icke forargis her aff/ at den Christ-
ne Kircke siunis saa ringe vdi Ver-
den/ at hun er icke mectig oc bold for
Verdsens øyen. Den fierde/ at wi
icke forargis / for de ere saa faa som
anammer det hellige Euangelium/
at der er flere Mectige oc Vise/ som
spotter det hellige Euangelium / end
som det anammer.

Det Siette wi skulle vochte oss
faare / er at wi icke met vilie oc vid-
skab imod vor samuittighed falde vdi
Synden. Fordi det er icke andet/
end at forsmaa den almectige Gud oc
foracte hans befalning. Mange ere
vel vdi Verden som læse Guds ord/
hører Predicken / gaa til Sacramen-
te/ siunis ocsaa at være Gud lydige/
men naar deris affect staar hart eff-
ter noget / endog de vide det at være
imod

imod Gud / da ville de haffue deris
vilie frem / oc ville være Gud lydige
vdi andre ting. Denne Gudfryetig-
hed hun er icke ret. Thi Gud vil saa
vel haffue lydighed vdi en ting som i
en anden/saa meget som mueligt fand
være. Den Greske poeta Sophocles
scrifuer om en drabelig Krigsmand/
som vaar met at belegge Troiam som
hed Aiar. Denne Krigsmand haff-
de vdi sinde at sla Blissem/ som vaar
en merckelig talende Mand/ vdi hiel.
Men den Gudinde Pallas/som Aiar
holt for sin Gud/ vilde icke at Blisses
skulde slass ihiel. Der faare kom hun
til Aiar / oc bad hannem / at hand
vilde spare Blisses for sin skyld. Da
suaredes Aiar. Min Gud/ vdi andre
ting vil ieg gierne være dig til vilie/
men her vdi vil ieg giøre min vilie.
Denne Fabel er icke til forgeffuis op-
tencet/men vdi it Exempel giffuer til-
fiende mange Menniskers Religion

oc

4

10

oc Guds dyrkelse. De ville vel Gud
tiene / dog saa at de ville haffue deris
vilie frem. En Aagerkarl gaar vel
til Kircke / berømmer sig aff Christo /
oc efter hans befalning er sin Øff-
righed lydig. Hand holder sit Folck
til at frykte Gud / men her vdi vil
hand icke være Gud lydig / som er at
hjelpe fattige vedtørstige Menniske
for vden Aager. It wkykst Menni-
ske hører Guds ord / oc lader sig finde
Gud lydig vdi mange maade / Men-
den wkykshed vil hand icke lade / endog
hand veed Gud haffuer den forbødet.
Saa gaar det oc til vdi andre maade.
Huer vil være Gud lydig / saa lenge
hans affect oc vilie icke andet vdfraeff-
uer. Denne Gudfryctighed er lige
saadan / som den der den Hedenske
Aiar haffde. Men ieg bestrycter / at
de som ere Gud lydige som Aiar
vaar / faar och saa løn som Aiar fick.
Der faare er det fornøden / at wi som
ville

ville bære ic Christet naffn / at wi ta-
ge oss vare / at wi icke met vilie oc vid-
skab / forgribe oss imod Gud.

De som met vilie oc vidskab Syn-
de vdi mod Gud / knytte sig en Synd
ficede / som dennem paa det sidste skal
nedtrycke til Helfuedis affgrund.

Det første led paa denne Synd
ficede / er huskud eller tancke paa noget
som Gud haffuer forbødet. Huo der
giffuer saadan rum / oc vdsøder hen-
de icke met det snariste / hand veluillige
synder imod Gud. Mand pleyer at
sige / tancke rider told fri / men tage
sig vare som tager hende inden stib-
borde. Thi hand enten støder eller
sruncker. For huor en ond tæcke huilis
nogen tid vdi Menniskens herte / da
blissuer hun icke ene / men opuecker
attraa vdi hertet / til den ting som
tancken henger paa. Saa at denne
attraa blissuer det andet led vdi Synd
ficeden. Naar denne attraa henger
nogen

nogen tid vdi hiertet/ da optendis hun
i meer oc meer/ saa at du icke da kand
slugne hende/ men hun rycker met sig
Menniskens vilie oc samtycke. Huil-
cken vilie oc samtycke / er det tredie led
paa Synd ficeden. Ja naar du haff-
uer disse try led / saa kommer strax det
fierde / som er den onde tanckis / onde
attraas / oc onde vilies vduortis be-
stilning oc gierning. See huorlun-
de en Synd loeker en anden til sig.
Est du kommen saa lange vdi denne
Synd ficede / løss op igen met det før-
ste/ stat aff din Synd oc falt til Gud
met en alffuerlig Penitens/ at det icke
blissuer meget verre / oc at Synd fice-
den icke skal blissue for tung. Thi huo
som offte bruger sig villie vdi nogen
gierning/ som Gud haffuer forbødet/
hand knyter fleer led paa sin Synd
ficede/saa at det femte led blissuer en
ond Samuittighed. Naar en ond
Samuittighed huilis vdi Hiertet / be-
gynder

gynder hun at soffue oc dø aff / saa at
hun intet følis / Men dog tager hun
det siette led til sig / som er Guds for-
actelse / hun gribet met sig en offuer-
sommendis Wretfærdighed / saa at
mand nu obenbarlige gifuer sig til al
wtuct / imod alle Guds hellige Bud/
acter det ene lige saa meget som det
andet / det er plat intet. Denne off-
uersommende Wretfærdighed/binder
Dieffuelen det ottende led til vdi
Synd fæden / som er Afguderi. Thi
naar Dieffuelen haffuer ført Men-
nissen vdi all stemhed oc wtuct / da vil
hand sunnis en Guds Engel / oc lader
at hand vil bringe Mennisen paa
gode veje igen / at hand skal tiene
Gud. Men vdi den rette Guds tien-
stis sted / setter hand Afguderi / oc
Menniskens Eerdom vdi Guds Eer-
doms sted. Huad kand her blissue aff ?
Synd fæden er megit stor oc suaer/
som er aff disse otte led sammenset.

H

Men

Men naar mand blifuer nogen tid
vdi sit Alfguderi/ føyes det niende led
til/ som er it forherdet sind oc vrang
Dom om alting. Saa at mand
dømmer det for ont som er gaat / oc
tuert imod ømmer det at være got
som er ont. Ved dette festis det tien-
de led som er Foloshed/ saa at Menni-
skens herte nu aldrig føel Synden
meer/ at mand plat intet acter Synden /
oc icke fortryder hende i nogle
maade / men haffuer alt lige kiert hel-
ler mand giør ilde eller vel. Denne
Foloshed følger det ellefste led vdi
Synd kiæden/ som er Penitensis en-
delig foractelse / saa at du ingen acter
som raader dig til det beste / men far
hen som Dieffuelen selff / vdi all ful-
hed oc slemhed/ indtil den tid kommer/
din arme Siel skal vdaff din forban-
dede krop. Naar den tid kommer/
da knytes det tolffe oc sidste led til
Synd kiæden / som er Mistrosning

paa

paa Guds Naade oc Barmhiertighed. Thi naar at døden kommer
oc bancker / da vaagner den onde Samuittighed / som lenge haffuer
soffuet / oc bør vidnisbyrd imod dig /
oc bør dig alle dine Synder faare /
som du nogen tid tenekti oc giort haff-
uer imod Gud / som tit oc offste vilde
igenfallet dig aff den onde vej / til
forsmælße oc foractelse. Her aff kom-
mer mistrøstighed paa Guds naade /
och saa sammen knyttis Synd fæden
met enderne / oc blissuer saa suaer / at
hun trycker Menniskens Siel ned vdi
Helfsuedis affgrund til euig tid.

Saadant er det mine fromme
Christne at giffue Synden rum / saa-
dan høy fare er det at legge Synd
paa Synd. Der faare raader ieg
alle / at de met det første / men de ere
vdi deris velmaet / løse denne Synd-
fæde op / saa at hun icke vndertrycker
dennem til den euige Fordømmelse.

Hij

De

Oc naar Christus siger til oss. Voe-
ter eder oc seer eder faare. Lader oss her
paa tencke / at wi oc i denne siette
maade vocete oss / at wi icke vissige syn-
de vdi mod vor Samuittighed.

Saa haffue wi nu hørt / huad
det første ord / vdi Christi besalning
haffuer paa sig. Voe ter eder / siger
hand / i ere vdi stor fare. Huad fare
det er haffuer ieg nu fortald. Nu
følger det andet ord vdi Christi besal-
ning / som er Baager.

Baager.

Siuidis vdi den Hellige
Scrifft / at Baage / vdi at-
fellige maader. Stundem
som Tienere / som foruenter deris
Hussherre. Stundem som Husshol-
dere / som ere redde / at tiuffue skal kom-
me oc bryde ind i Huset / oc stiele hen
huad der er. Undertiden som Krigs-
mend / som veed icke naar deris Tien-
de

de vil falde sig an. Stundem som
Hirder som voeter offuer deris hiord.
Her forstaas den første maade som
er at oss biudis at Vaage oc foruente
vor Hussherre/ at hand ické finder oss
soffuendis. For finder hand oss off-
uendis / da støder hand oss aff sit
Huss: Det er hand lycker Himmeri-
ge til for oss.

Skulle wi oc Vaage som Krigs-
mend vnder vor Høfduikmand Jesu
Christo. Der faare siger hand til
sine Discipler : Vaager oc beder/ at i
ické falde i Fristelse/ lige som hand saa
sagde : I haffue vduold mig til eders
Kong/ i haffue soret mig. Der faare
er min Fiende eders fiende. Hand
staar effter at forføre eder aff min Le-
yer/ paa det hand fandsla eder ihiel.

Men huorlunde skulle wi Vaa-
ge ? wi skulle baade haffue aandelige
flæder paa oss/ oc aandelig Vaaben.
Om flæderne taler Christus om i

H iii Sancti

Sancti Hansis obenbarelse i det 16.
Capittel/ Huor hand saa siger. Hel-
lig er den som Vaager oc foruarer si-
ne klæder at hand icke gaar nøgen/
saa at hans blysomhed blifuer oben-
baret.

Huad er det for klæder? Først
skulle wi iføre oss Jesum Christum/
som skeer ved Kroen oc stadfestis met
Daaben. Saa mange som er døb-
te/ siger Paulus/ haffue iført sig Je-
sum Christum/ saa at hand skul de-
ris Synd/ oc smycker dem met sin
Retfærdighed/ saa at de nu for Guds
ansigt icke siunis Syndere/ men Ret-
færdige aff Christi Retfærdighed.

Om denne klædebon tall den
Christne Kircke hoss Esaiam Cap. 61.
Jeg vil meget glæde mig vdi Herren
(det er vdi Christo) fordi hand haff-
uer klæd mig met Salighedsens kle-
debon/ oc iført mig vdi Retfærdighed-
sens kaabe. Ja haffuer smycket mig
herlige

herlige som en Brudgomme / oc som
en Brud haffuer hand beprydet mig
met Brudespan. Her bescriffuer den
hellige Prophete met en lignelse det
Aandelige smycke / som Christus pry-
der sin Brud met / Det er huer den
som giffuer sig til hannem ved Tro-
en. Dette smycke falder hand Sa-
lighed oe Retsfærdighed / som wi icke
funde faa aff nogen anden / end aff
Jesu Christo allene. Naar wi icke
haffue dette smycke paa / da ere wi plat
nøgne / saa wi huercken haffue Sa-
lighed eller Retsfærdighed. Oc skal
dette forstaais om Christi Retsfærdig-
hed / som oss til regnis naar wi tro
paa hannem.

Denne flædebon fand icke være
ene / men huor hand er / da haffuer
hand met sig en anden flædebon / som
heder Hellighed eller wskyldighed / saa
at mand fand domme om den første
aff den anden. Det er / huor der er icke

H i i s s H e l l i g

Hellighed oc wskyldighed / det er flit-
tighed at staa imod Synden / at leff-
ue vdi en alssuerlig Penitens / at flit-
te sig vdi alle gode gierninger i Gud-
fryctighed / tuetighed / retfærdighed oc
trofskab vdi sit kæld / Der er icke heller
den første flædebon / det er Christi
Retfærdighed oc salighed. Om denne
flædebon taler Christus i det hellige
Euangelio / oc kællerit en Bryllups
kiortel. Oc dresf hand aff Bryllup-
pet den som vaar indkommen oc haff-
de icke denne Bryllups kiortel paa sig.
Det er de som ere vdi den Christne
Kirkeis vduortis forsamling / oc leff-
ue vden Penitens / oc legge icke vind
paa at være Gud lydige. Dennem
skal Christus vdøde / at de icke skulle
komme ind vdi Brudekammerit met
hannem / det er i det euige liff oc Sa-
lighed.

Ta wi skulle icke aleniste haffue
disse tuende slags flæder paa vdi den-
ne

ne vagt / som Christus haffuer set oss
vdi / men wi skulle ocsaa haffue vaa-
ben paa / som Lærer oss den hellige
Paulus Eph. 6. Huor hand saa si-
ger : Ifører eder vdi Guds Harnisk
at i kunde staa imod i den farlige tid /
oc blifue bestandige. Staar der faa-
re opfiltede paa eders Lender met
Sandhed / oc iførde vdi Retfærdighed-
sens krafft / oc haffuer sko paa eders
been / som er fredsens Euangelij bere-
delse. Her offuer anammer Troens
stioeld / met huilket i kunde vdslycke al-
le Dieffuelens forgiftige skud. An-
nammer ocsaa Salighed til en
Hielm / oc det aandelige Suerd som
er Guds ord / Met all formaning oc
Bøn / bedendis altid ved aanden / saa
at i vaage met all fid ic. Her beueb-
ner den hellige Paulus sine Christine
Krigsmend vdi mod den lede Dieff-
uel / som oss lurer effter. Oc vil at wi
met Sandhed / Retfærdighed / met

H v Euanc

Euangelij redebonhed / met Troen/
met vor Salighed som er Christus/
met Guds ord / oc met en alssuerlig
Bøn giøre altid voern vdi mod vor
Fiende/ som icke nogen tid vnder oss
ro / den tid oc stund wi ere i denne
Verden.

Det er det Andet som Christus
vdfræssuer / at wi skulle Vaage / oc
huorlunde wi skulle være iførde / met
huad flædebon oc huad Harnisk oc
Vaaben / er paa denne tid noek sagt.

Nu følger det tredie som Christus
befaler oss.

Oc beder.

Vær oss biudis aff vor Herre
Jesu Christo / at wi skulle
Voete oss oc Vaage / at
Dieffuelen met sin list oc forroederske
anslag/ skal icke faa offuerhaand off-
uer oss/ da kommer oss vdi sinde/ baa-
de huad wi ere suage/ oc huad Dieff-
uelen

ueLEN er meetig oc beslagen til alle on-
de anslag/ til at vnder dempe oss ar-
me Menniske met. Paa det at wi
icke skulle gissue oss offuer / oc lade oss
fange aff Dieffuelen / besaler hand
oss at wi skulle Bede. Huor met hand
gissuer fire ting at betencke. Det for-
ste at oss feil megit / at wi funde plat
intet vdrette met vor mact / Fordi
fundे wi selff nock bestaa vor Fiende/
da haffde wi icke behoff at bede hielp
aff en anden. Det andet/ at oss vi-
ses/aff huem wi funde bekommie hielp
som er aff Gud allene/ som wi allen-
ste paakalde. Det tredie er / huorlun-
de wi funde bekommie hielp aff Gud/
som er formedelst en alffuerlig oc in-
derlig Bon. Det fierde er / for hues
skyld Gud er oss Bonhørig. Effter-
di wi ere Syndere oc haffue ingen
verdskyld / huor faare Gud skal høre
oss/funde wi icke bede Gud noget aff
for vor egen skyld/ men wi skulle dri-
ste

DB R RT

4
10

ste paa Jesu Christi verdskyld oc for-
tienste. Der faare siger Christus.
Huad i bede Faderen om vdi mit
Nassn / det skal hand gissue eder.
Disse fire stycke som nu opregnit er/
skulle wi altid betencke / saa tit oss biu-
dis at bede / och saa tit som wi ville
giøre vor Bøn. Der faare naar wi
betencke vor suaghed / atskillige fare/
Aandelig oc Legemlig / da skulle wi
komme ihu denne Jesu Christi besal-
ning / som er at wi skulle Bede / Wi
skulle vide / at all hielp kommer aff
Gud / wi skulle forlade oss paa Chri-
stum / som er en Seieruindere offuer
Diesfuelen. Oc vdi denne tancke
skulle wi alffuerligen met en stadig
Tro bede / oc forlade oss her til / at
hand icke vil foracte vor Bøn. Sa-
lomon siger. HErrens nassn er den
sterkiste værn / til denne skal den Ret-
færdige fly / oc hand skal hielpis. Der-
faare siger Paulus 1. Cor : 15. Gud
være

være tæk som giffuer oss Seieruind-
ing ved vor Herre Jesum Christum.
Oc Sanctus Johannes siger: Vor
Tro er den Seieruinding / som off-
ueruinder Verden. Det er / den
Bøn som kommer aff Troen til Je-
sum Christum/offueruinder alle vore
fiender. Hui saa? Fordi Troen hun
setter denne store oc veldige kempe Je-
sum Christum vdi mod sine fiender/
oc skuler sig vnder hans Banere.

Men her støde sig mange. Som-
me sige / Jeg beder meget oc seer der
blissuer intet aff/ dennem loffuis vel
meget som beder/ men huad bekomme
de? Siger mand icke det aff Mun-
den / da staar det vdi hiertet alligeuel.
Til dette Spørssmaal er saa at sua-
re. Enten beder du ilde eller vel / Be-
der du ilde/det er / Beder du met tuil-
actighed/ for vden en stadig tro / eller
beder noget som er imod Gud eller
din egen Salighed / Da er det icke
vnder

4
10

vnder / at du icke blifuer bønhørde/
Fordi Gud haffuer intet loffuet den-
nem som vrangelige bede. Thi saa
siger Sanctus Jacobus. Jacob. 4.
I bede oc icke faa / fordi i bede ilde.
Der faare giøre mange Gud wret/
som ville sige at hand icke bønhører
dem / skylden staar hoff dem selff oc
icke hoff Gud / som icke liuffue eller
bedrage kand vdi nogen maade. Be-
der du vel / det er aff en sand tro oc
paalid / at Gud Fader skal høre dig
for Christi skyld / da blifuer du visse-
lige bønhørt. Gud hand kand icke
rygge sine ord / men hand vil holde
met all sandruhed det som hand haff-
uer loffuit.

Men her skal mand grandgiff-
ueligen acte / at Gud bønhører visse-
lig dem som bede ret / men icke altid
efter Mennissens mening / men eff-
ter sin Vissdoms raad. De tre
Mend som vaare fast vdi den gloende

Babi-

Babil
ning /
vdi si
troen.
Mende
i lige m
hand vd
forhindre
tet kædde i
lenge pla
strart gi
stand / r
ekede han
modig /
Gud / hu
git bedre
hand sla
da skal
nem.
Dan
Loffuet
inderlig
phanus

Babiloniske Den / visselige bade red-
ning met en stadig tro til Gud. Job
vdi sin modgang bad oc Gud aff
troen. Oc Gud hørde baade de tre
Mends bøn / oc Jobs bøn. Men icke
i lige maade. De tre Mend giorde
hand vduortis bistand / saa at hand
forhindrede Ildens krafft / at hand in-
tet skadde dem. Men Job lod hand
lenge plagis aff modgang / oc icke
straxt giorde hannem vduortis bi-
stand / men induortis / at hand styr-
ckede hannem / oc giorde hannem fri-
modig / saa at hand forlod sig paa
Gud / huilket som vaar hannem me-
git bedre end vduortis hielp. Om
hand slaar mig end ihiel (siger hand)
da skal ieg forlade mig paa han-
nem.

Daniel der hand bleff fastet vdi
Løffue fulen / vden tuil bad hand Gud
inderlig om hielp. Disligest Ste-
phanus der Jøderne vilde stene han-
nem

nem ihiel / giorde oc sin Børn flitelige
til Gud om bistand. Men Gud bøn-
hørde baade Danielem oc Stephano-
num / dog icke vdi lige maade. Da-
niel giorde hand vduortis bistand / oc
lucte Munden paa Løffuerne / at de
funde intet skade hannem. Stephano
giorde hand induortis bistand / oc
styrkede hannem met den Hellig-
Aland / saa at hand frimodige leed det
neruerendis Raarss / som Gud vilde
at hand skulde bære vidnisbyrd met
om Christi Euangilio.

Saa hører Gud alle de som be-
der ret / endog at hand icke altid retter
sig effter vor tancke / men effter sit vi-
se raad. Oc gifuer hand icke det wi-
bede om / da gifuer hand oss visselige
det som bedre er. For hand lader sine
Børn aldrig bede til forgæffuis.

Mange vden tuil bad for salige
her Herluff / at hand funde ende sin
reyse vel / oc komme igen til oss sund
oc

oc farst. Endog at Gud icke her haff-
uer hørt oss effter vor mening / dog
haffuer hand alligeuel hørt oss effter
sit vise raad/ oc haffuer giort hannem
induortis bistand ved den Hellig-
Aands neruoxrelse / som vaar han-
nem meget bedre/ end at haffue liffuit
vdi Hundrit Aar vdi all velmaet oc
Verdsslige ære. Ja mand skal icke end
dette holde lidet at være / at Gud for
den Christelige Kirckis bøn skyld / lod
hannem icke blifue straxt som hand
fick sin bane saa / men lod hannem
komme hiem til sit Huss til sin fiere
Hustru/ oc der bestille sin Sag / och
saa rolingen vdi Herren hen soffuede.
Saa lader icke Gud mennisken giøre
sin Bøn aff troen til forgæffuis/men
hører dennem først vti deris Salig-
heds sager/siden oc vdi timelig ting/
dog hand icke altid sticker sig effter vor
mening.

3 Om

4

10

Om det Tredie.

Haffue nu hørt huo Christus taler til oc giffuer befallning / Disligest oesaa huad den befallning er / som er at wi skulle Voete oss / Waage oc bede. Her vdttrycker hand / for huad nödactig sag / hand denne befallning gissuit haffuer / oc siger hand saa. Thi i vide icke naar tiden er. Det er i vide huercken naar Christus skal komme til Doms / icke heller naar hand kommer oc falder eder aff denne Verden. Ja wi vide huercken tiden eller maaden eller middel / det er oss altsammens forborgit faare. Wi ere lige som en stor hob fanger / som er gaait Sentenz offuer / at de skulle alle dø / huer naar Dommeren det saa befalder. Her tagis en effter en anden / oc ingen veed huad heller hand blifuer den sidste eller den første. Saa er det met oss

oss / wi skulle dø / Sentenzen er gaaen
Huad heller wi blifue de sidste eller
de første / det vide wi intet. Der faare
skulle wi altid tage vare / lige som
Hussekne / som varer paa deris Husse-
herre / oc veed at hand skal komme /
men naar vide wi icke / huad heller
hand kommer om affstenen / eller om
midnat / eller om Hanegal / eller om
morgen'en. Der faare skulle wi al-
tid være Daagne / oc rede til at tage
imod vor Hussherre.

Her skulle wi nu acte sletelige /
huor faare Gud vil wi skulle icke vide
den tid / naar Christus skal komme at
Dømme leffuendis oc døde / icke heller
vor liffs tid i denne Verden / som er
at wi skulle være altid Daagne / oc ta-
ge vare naar enten wi fallis her aff
Verden / eller oc naar Christus kom-
mer at Dømme leffuendis oc døde /
som vden all tuil er noer forhaanden.
Jesus Syrach oc paaminder oss om

I is denne

4
10 1

denne tid : Vdi alle dine gierninger
kom ihu din sidste tid / oc aldrig skalt
du Synde. Ja sandelig tenckte wi
huad tiden er wuis / wi icke leffde saa
daarlige / oc forhalede Penitens fra
en tid oc til en anden.

Her hoss er det nyttigt at beten-
cke flitelige / huad sager der bør at røre
oss til / at giøre Penitens met det før-
ste oc icke forhale tiden / som mange
diss ver giøre. Oc vil ieg faaregiff-
ue Ti drabelige sager / som oss burde
at opuecke aff Syndens soffn / til en
salig Penitens oc omuendelse.

Den Förste sag er den / som
Christus her faaregissuer / som er / at
wi icke vide naar eller huorlunde wi
skulle skedis fra denne Verden. Be-
der / siger Christus : Thi i vide icke
timen eller stunden. Augustinus si-
ger : Gud hand gissuer dig rom at
rette dig / men du elsker meer forhale-
se end forbedrelse. Du foruenter oc

røm-

kommer dig meget aff Guds Barm-
hertighed / lige som den som haffuer
loffuit Salighed ved Penitenz / haff-
uer oc loffuit it langt lefftet. Huor-
lunde kant du vide huad den dag i
morgen kommer / bringer met sig ?
Du siger vel ret vdi dit herte / naar
ieg retter mig / saa forlader Gud mig
alle mine Synder. Vi funde icke
nechte / at Gud haffuer dem som retter
sig oc omuender sig loffuit Naade.
Men vdi huilcken Prophete du loess
mig / at Gud haffuer loffuit Naade
den som retter sig / loess du icke at
hand haffuer loffuit it langt liff. Met
disse Ord paaminder den hellige Doc-
tor Augustinus / at wi icke skulle mure
paa denne wuisse tid / som mange be-
drager. Der haffuer voeret mange /
som meente sig at blifue gamle / men
de ere hen døde / mit vdi vngdom-
mens blomster. Mange haffue for-
uent sig en rolig affgang / men de ere

3 iii døde

4
10 1

døde vdi øelendighed. Mange sette sig faare/ at faa trøst vdi deris døds tid/ aff deris venner oc beklynde / men de ere iammerlige omkomne aff deris Fiender. Mange actede sig at faa tid at ligge paa deris Soteseng oc betencke sig/ men de ere hastelige omkomne. Mange sette sig faare at ville giøre Penitens / naar de haffue dressuit deris vilie vdi Synden / men mit vdi deris Synd ere de omkomne. Kortelige at sige / effterdi ingen aff oss veed / om hand kand drage sin aande til bage igen / naar hand gaar aff hans Mund eller næse / er det en daarlig ting / at ville sette sig en lang tid faare / paa huilcken hand vil giøre Penitens.

Den Anden sag er / Den som lessuer foruden Penitens/ hand samler sig it liggendefæ/ som hannem ilde skal bekomme. Hand legger Synd paa Synd / oc fortien straff offuer straff /

straff/ Ja icke gjør sig ene skade / men
oc den gantske Menighed. Thi saa
siger Paulus Roma: 2. Met dit
haarde oc wangersomme herte / sam-
ler du dig Guds vrede til it Liggende-
fæ paa Vredens dag. Fordi at den
Synd som icke vndertryckis met Pe-
nitenz/ hun straxt met sin tynde dra-
ger vdi en anden Synd/ oc det atter
vdi en anden / indtil den Synd ficede/
som ieg tilforne om talede blissuer
fuldkommen. Ja lige som en ond
rod/ som er icke opruct aff Jorden /
hun altid voxer oc gissuer ond grøde
vdaff sig/ saa er det oc met Synden/
naar du effterlader hende / tager hun
i meer oc meer offuerhaand.

Den Tredie sag/ at den som saa
forhaler at gjøre Penitenz / hand
blissuer paa det sidste aldelis vent fra
Gud. Thi diss lenger mand bier at
gjøre Penitenz/ diss vanskeligere gi-
ris hun. Ja det er lige saa her met /

I iiii som

4
10 1

som met legemlig siuge. Diss lenger
mand bier at føre raad til legemlig
siuge/diss verre blissuer singen. Saa
er det ocaa met Sielsens siuge. Diss
lenger hun forhalis / diss verre er hun
at læge.

Den Fierde sag er / en ond
Samuittighed/ som er den aller iam-
merligste ting der være fand. Om
hende tal den Vise mand oc siger :
Synden er en forfærlig ting / hun
offueruindis aff sit egit vidnisbyrd/
oc naar hun trengis aff Samuittig-
heden/da frycter hun altid det som ont
er.

Den Femte sag er Forargelse/
vdi huilcken der er tuende Synder /
Gierningen vdi sig selff/oc it ont Ex-
empel / met Gierningen offuertrædis
Guds Lou / met onde Exempel til
lockis din Neste at giøre lige som du
haffuer giort. Saa blissuer hand
styldig / som lessuer vdi Synden/ for
vden

vden Penitens / haade for sin egen
Synd / oc den fremmede Synd hans
Neste gjør. Huad denne Forargel-
se er en gruelig ting / giffuer Christus
tilfiende met disse ord : Huo som for-
arger en aff de smaa / som tro paa
mig / det vaare hannem gaan / at en
Mølle steen vaare hengt paa hans
halss / oc hand neder siuncit vdi Haff-
uit / der som det er dybest. Alt saa
mange wtallige Synder paa denne
tid ere i Verden / kommer alt vdass
onde Exempel. Det en meen sig at
maa gjøre / det gjør strax en anden /
siden den tredie oc fierde / indtil den
gantske hob blissuer forderffuit. Ja
diss yppermere en er / diss flere faar
hand / som sig følger effter vdi det
onde. Der faare skulde de tage sig
vare for saadan Forargelse / de som
ere høyt set.

Den Siette sag / er de som dra-
ger deris tid hen foruden Penitens /

J v de

4
10 1

de ere icke deelactige vdi de Dyrebare
ting / som den Christine Kircke haff-
uer. De kunde ingen aandelige hu-
sualelse haffue vdi deris modgang / el-
ler noget andet som den Christine Kir-
cke haffuer sig til gode.

Den Sjuende sag er / at den som
lenge bier før hand gjør Penitenz /
hand gjør Dieffuelen en stor pancket /
och saa mange Synder som Menni-
sket haffuer / saa mange røtter bær
hand ind for sin goest Dieffuelen. Oc-
er det oc Dieffuelen en stor lyft / at
Mennisken vil tiene hannem alle si-
ne dage / oc siden vnde Gud det sidste
aande dræt. Huorlunde Gud det
tager til tække / faar mand at see paa
den yderste Dommedag.

Den Ottende sag er / hui wi icke
skulle forhale at gjøre Penitenz / at
wi tencke paa de wsigelige mange
Landskab oc Menniske / som er fast
vnder Guds vrede vdi evig pine / for
deris

deris genstridigheds skyld / at de icke
vilde Guds røst høre / som dennem saa
naadelige haffuer kaldit til Penitenz.
Huor er Cain ? Huor er Saul ?
Huor er Achitophel ? Huor er Ju-
das ? Huor er wisigelig mange an-
dre. Lader disse gruelige Guds vredis
Exempel røre oss / at wi icke saa sken-
delige lade oss forføre aff Dieffue-
len.

Den Niende sag er / at wi oc-
tencke / at Penitenz at gjøre / er icke
Menniskens gierning / men er Guds
gierning / oc Guds gaffue. Om du
denne gaffue foracter / naar hand
naadelige biunder dig hende til / er det
befryctendis / at hand icke vil tit faste
sine Perler for Guin.

Den Tiende oc sidste sag er / at
den Penitenzis vilkaar / som skeer saa
silde / er icke met de beste. Fordi det
er ingelunde Penitenz / den du gjør
naar du kand icke meer Synde. Au-
gusti-

4
10 1

gustinus siger. Jeg befrycter at den
Penitens / som begærer aff den som
ligger for døden / at hun dør. Dette
siger ieg icke / at ieg vil der met haffue
sagt / at den Penitens som steer vdi
ens sidste tid / vdi huorlunde hand
haffuer lessuit / hun er en til Salig-
hed / Men ieg paaminder om den
fare / som der er forhaanden. Jeg
vil icke raade nogen / at hand skal saa
daarlige sette sig vdi fare / och saa lidet
acte sin Siels oc liffs salighed. Disse
sager lader oss betencke hoss disse vor
Herris Jesu Christi ord / som siger :
Vocter eder / Vaager oc beder.
Thi i vide icke naar tiden er.
Den almoechtigste Gud giffue oss en
salig tid / Amen.

Saa haffue wi nu hørt mine
fromme Christne / tuende stycker vdi
denne Predicken. Det Første / om
den salige Mandes her Herluff Trol-
lis gode

lis gode vilkaar / Gudfryctige lessnit
oc affgang / som maa vel settis alle
gode Christne til it got Exempel.
Det Andet/ om Christi besalning til
sine Discipler / oetil alle Menniske/
at de skulle voete sig for atskillig fare/
at de skulle Vaage / at de ické blifue
forraskede aff deris siende Dieffuelen/
at de skulle oesaa soge hielp vdi deris
nød aff Gud/ for Jesu Christi skyld.

Ja Summen paa all denne Pre-
dicken/ er at wi skulle affstaar aff Syn-
den / lessue vdi Gudfryctighed oc vdi
allehaande gode gierninger. Saa
Formaner ieg eder oc allesammen /
at i tencke paa eders Salighed/
at ické lade eder forspore met onde Ex-
emple / at ické saa henge vdi disse Le-
gemlige ting / at i forkaste de Him-
melske ting / Guds yndist oc det euige
liff oc Salighed. Ingen mene at
Guds Son haffuer suet blodig sued/
er bespottet / hudstruget / kaarsfest /
haffuer

4
10 1

haffuer vdstræt sine blodige arme
paa Raarssens gallie / at hand maa
lessue vdi all wtuct/wkyskhed / Tiran-
ni / wretfaerdighed oc andre groffue
Synder / som er intet andet end at
ville spøtte den Herre Christum vn-
der ansietet / oc skændelige trene hans
Blod vnder føder. Men der faare
er hand dxd/ at du skalt haffue Syn-
dernis forladelse ved troen til han-
nem / icke at du nu lenger synde skalt.
Ja ieg vil eder haffue sagd det / som
Paulus scriffuer til Timotheum 2.
Timot : 2. Vige sig fra Wretfaer-
dighed oc ondsæk / huer den som neff-
ner Christi naffn. Det vnde oss
alle at giøre vor Himmelste Fa-
der/sor vor Herris Jesu
Christi skyld/
A M E N.

M: M: D.

Zuo Gud frycter er Rig oc Väss/
Vdi Dödsens Erig hand fanger prüss.

Brentet i
København/aff
Laurenz Bene= dich.
M. D. Lxxij.

Oc findis til Købs
samme steds.

4
10 1

foto 1857

4
10 1

4
10 11